

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

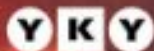
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Tomris Uyar

Sekizinci Günah

BÜTÜN YAPITLARI

ÖYKÜ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://tante.org>

SEKİZİNCİ GÜNAH

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003) İlkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Kolej'i'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü adıyla seçmeli bir ders verdi. *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı, İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirerek Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandı. *Yürekta Bakağı* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi.

Kitapları

Öykü: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* (Nedim Günsür'ün resimleriyle, 1973), *Dizboyu Papatyalar* (1975), *Yürekta Bakağı* (1979), *Yaz Düşleri / Düş Kışları* (1981), *Gecegezen Kızlar* (1983), *Dizboyu Papatyalar* (Toplu Öyküler, 1984), *Dön Geri Bak ve Rus Ruleti* (Toplu Öyküler: 2 cilt, 1985), *Yaza Yolculuk* (1989), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992), *İki Yaka İki Uç* (Gençlik Öyküleri: Seçmeler, 1992), *Aramızdaki Şey* (1997), *Güzel Yazı Defteri* (Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğraflarıyla, 2002), *Metal Yorgunluğu* (Haz.: Handan İnci, Doğan Kardeş Seçme Öyküler, 2009), *Bütün Öyküleri* (Delta, 2014).

Düzyazı: *Gündökümü 75* (1976; eklemeler yapılarak *Sesler, Yüzler, Sokaklar* adıyla 1981'de, *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, adıyla 1990'da yeni basımları yapıldı), *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları* (1985), *Yazılı Günler (1985-1988)* (1989), *Tanışma Günleri / Anları (1989-1995)* (1995), *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)* (2000), *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları* (2 cilt toplu günlükler/yazılar, 2003), *Kitapla Direniş: Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar* (Haz.: Handan İnci, 2011), *Aşkın Yıpranma Payı: Elele Dergisindeki Yazılar ve Söyleşiler 1976-1985* (Haz.: Handan İnci, 2015), *Bütün Yazıları* (Delta, 2016).

Tomris Uyar'ın
YKY'deki kitapları

İpek ve Bakır (2002)

Güzel Yazı Defteri (2002)

Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi (2003)

Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları I (2003)

Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları II (2003)

Yürekta Bakağı (2004)

Dizboyu Papatyalar (2004)

Gecegezen Kızlar (2005)

Yaz Düşleri Düş Kışları (2005)

Otuzların Kadını (2005)

Sekizinci Günah (2005)

Aramızdaki Şey (2006)

Yaza Yolculuk (2006)

Kitapla Direniş (2011)

Bütün Öyküleri (Delta, 2014)

Aşkın Yıpranma Payı - Elele Dergisindeki Yazılar ve
Söyleşiler 1976-1985 (2015)

Bütün Yazıları (Delta, 2016)

Doğan Kardeş

Metal Yorgunluğu - Seçme Öyküler (2009)

TOMRİS UYAR

Sekizinci Günah

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2251
Edebiyat - 682

Sekizinci Günah / Tomris Uyar

Kitap editörü: Onca Tapınç
Düzeltili: Nahide Bilgili

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Promat Basım Yayımlar San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

1. ve 2. baskı: Can Yayınları, 1990, 1993
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ekim 2005
7. baskı: İstanbul, Şubat 2020
ISBN 978-975-08-1005-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Kişisel Sorgulamalar • 7
Kelepir • 11
Dondurma • 17
Yapayalnız Bir Gök • 25
Mavikan Kokusu • 36
Alte Liebe: Küçük Akşam Müziği • 43
Pasaport • 49
Manastırlı Hilmi Bey'e Beşinci Mektup • 56

Kişisel Sorgulamalar

Kediniz nerede sahi? Ortalıkta görünmüyor. Yazın, siz balkonda otururken kucağınızdan hiç inmez. Ara sıra yere atlayıp taşları yalar, sonra doğru yine kucağa. Canı tuz istiyor, derim kendi kendime. Yiyeceğine bol tuz serpmeli. Ben evde hayvan sevmem: tüydür, piredir, kokudur... Ama bir ke-re alınmışsa...

Bu yıl da pastırma yazı çok uzun sürdü, değil mi? Daha bir süre ikinci çaylarını balkonlarda içeceğiz galiba. Günler bitmek bilmeyecek. Hele konuşacak bir şey kalmamışsa. İyi ki kitap okumaya küçük yaşta alışmışım. Amcamların yanına, buraya, okumaya geldiğimde Ankara'dan. Babam ustabaşıdır; amcam onun bir küçüğüdür...

Çok güzel olmuş, elinize sağlık. Bisküvitler de pek taze. Biz yazın, sık sık reçel kaynatırdık yengemle. Hazır reçeller de fena değilmiş diyorlar ama bütün evi tutan vişne ya da çilek kokusu hazır alınamıyor ki, değil mi? Kışın, daha çok çikolatalı kek. Ben kekin çikolatalısını severim de. Bisküvit bir değişiklik oldu bugün. Başka çay almayayım, koyu çay dokunuyor...

Evet, sağlık çok önemli. Sebzelerin, meyvelerin öyle yıkanmadan buzdolabına tıklması, düzgün yerleştirilmemesi, buzlukların altının kurulanmaması, odalarda sigara dumanı. Olmaz ki. Tabloların her gün tozunu alırım. Sizin tablolarınız

da güzelmiş gerçekten. Geçerken salona bir göz attım. Amcamlarda da duvarlar tıkış tıkıştı. Tıkış tıkıştı yani. Eskiden. Ama mutfak hep tertiplidir. Seramik düşünmediniz mi hiç? Mutfağınıza? Bir siliyorsunuz, tamam. Bu eski taşların arasına kirler tozlar yerleşiyor. Biz döşeteli bir yıl kadar oluyor. Küçük kızları evlenip gittiğinde.

Ben hayır, hiç. Bir erkeğe köle olamam. Değışen bir çağda yaşıyoruz. İlişkiler bozuluyor, üstüne ne kadar titreseniz de. Hem benim mutfağım var, kitaplarım var, yetiyor. Evimin kadınıyım. Amcam evlenmeyeceğimi anlayınca, çalış bari diye tutturmuştu. Ama yengemi nasıl yalnız bıraktırdım? Basit bir kadındır, yol iz bilmez. Gerçi gerdanı hâlâ ak pak, teni gergin. Artık sırtını bana keseletmiyor. Her neyse. Hep oyuk yakalı entariler, buluzlar giyer, yerli yersiz kızarır, kahkahalar atar. Yemeğe gelen konuk, kocasının iş arkadaşı diyelim. Kulağını bükерim tatlı dille, anlamaz. Amcam da umursamaz zaten, uyarmaz. Yine de *bunu* hak etmemiştі kadıncağız. Bir günde çöktü. İhtiyarladı. Ben sanki doğduğum günden bu yana aynı yaştayım. Eski terbiye ne olsa. Siz kaç yaşındasınız affedersiniz?

Şu ağaca bayılıyorum. Güneşte titreyen yapraklarına. Beni alıp alıp eskilere götürüyor. Kendi başıma, saatlerce oturuyorum balkonda. Yengem odasına kapanır. Kitaplara dalıyorum. Sizin neler okuduğunuzu hep merak etmişimdir. O uzaklıktan seçemiyorum tabii. Yine de içim rahatlıyor. Karşı balkonda da okuyan biri var diyorum. Kız Lisesi'nde yatılıyken, kızlar "Miss Marple" derlerdi bana. Ağaç, o günleri de anımsatıyor. Kız-kurusu mu demek isterlerdi, zekâmı mı övüyorlardı bilemiyorum. Ama kafanız çalışıyorsa, ayrıntıları yerli yerine oturtabiliyorsunuz. Hipermetropi bile fazla engellemiyor. Eşiniz dostunuz çok, biliyorum, ama aslında siz de benim gibi yalnızsınız değil mi?

Esinti çıktı. İçeri girsek. Hem salonunuza bakıp biraz daha bilgi edinebilirim hakkınızda. Bu tür sezgi oyunları oldum-bitim hoşuma gitmiştir. Sözelimi, amcamın pek bayıldığı o ha-

sırları dökülen koltuğu ne zaman ortalıktan kaldıracacağız? Belli etmeden? Eskici her gün geçmiyor ki. Bir de o cilasası aşınmış yazı masasını? Kızdırmadan, suyuna giderek? Çok dalgındır amcam, kızgınlığını çabuk unuttur. En iyisi bir imambayıldı yapmak –patlıcanları kızarmış sever–, mendillerini de kolalamalı. Elimle. Ona şöyle güzel bir sofraya. Yengemin sırtını keselerim. Altı ay oluyor...

Bakıyorum, siz de eski eşyaya düşkünsünüz amcam gibi. Oradan aklıma geldi. Ama dünya hızla değişiyor, değil mi? Yeniliklere ayak uydurmak gerek. Bu eşyaları onartmak, yenilerini almaktan daha pahalıya geliyor. Değer mi? Her şeyden vazgeçilebiliyor, inanın. El üstünde tutulmuş, her dediğine evet denmiş yengem gibi bir kadına nasıl? Birdenbire “Yeter!” Onca yıl hiçbir isteğimize karşı gelmemiş amcamın –ne benim mutfağıma karışır, ne yengemin odalarına– bavullarını toplayıp bir gecede evden gidişi. Yani nasıl? Bir kadın parmağı olmasa...

Kusura bakmayın, sizi görünce gevezeliğim tuttu. Konuşacak kimsem yok ki. Kitaplar. Balkon. İşte diyordum hep, size bakarken, çağdaş, benim gibi yalnız bir kadın. Beni anlasa anlasa... Yaşamımı *onlara adadığımı*, sarsılmaz bir denge kurduğumu aralarında. Siz mahalleye taşınalı yedi sekiz ay oluyor galiba. Hep bir hoşgeldinize gelecektim, bir türlü olmadı. Kismet bugünmüş. Laf aramızda, benden tam notu taşındığınız gün almıştınız. Hani kontrol kalemi gerekmiş de kapıcıdan istemiştiniz. Amcam, kapınızdan bırakmıştı. İşiniz biter bitmez kapıcıyla yollamıştınız. Ne diyordum? Evet, o kadar yıl sonra birdenbire nasıl bağırılır sofrada “Yeter!” diye? Nasıl çekip gidilir bavullar beş dakikada toplanıp? Haftada bir uğruyor. Umutlanıyoruz. Ama saat on birde, “Bana müsaade” deyip kalkıyor. Doğru kendi evine. Yengem ağlıyor.

Ben de ufak bir içki alayım, size katılayım. Dizlerimin ağrısına iyi geliyor da... Süslü püslü, bayağıca bir şey. O kız yani, sevgilisi. Şirkette sekretermiş. Dün uğradı da gördük sonunda. Sözümona yengemin hisse senetlerini getirmek için uğramış-

miş. Senetler varmış demek, yıllarca sır gibi gizlenmiş benden. Nankörlük! Bu demektir ki amcam artık eve adım atmayacak...

Zekâmla hep gurur duymuşumdur. Eskiden içki sofralarımıza gelen genç, çekici kadınlardan biri olsaydı yanmazdım. Yine de yengemin kulağını bükerdim tabii. Ama olmadı. Hep tetikteydim. Amcam dinçtir, yakışıklıdır, yaşını pek göstermez. Eş-dosttan öğrendiğimize göre yeni evini yine eski eşyalarla döşemiş. Yalnız yaşıyormuş. Peki hastalansa kim bakacak? Son geldiğinde –yengem mutfaktayken– çıtlattım bir ara. “Ne o? Siz mi bakacaktınız yoksa?” demez mi... Hastalanırsa, hastaneye yatarmış. Nankörlük. Ne diyordum? Kızın gözlerinin içine baktım kapıda uğurlarken, nerede oturduğunu sordum. Karşı kıyıda oturuyormuş. Yalan! Erkeklerin ilişki kurdukları kadınlarla kendi semtlerinden uzak bir evde buluştukları sanılır ya, oysa biz biliriz tam tersi olur, yanıltmaca... Haspa afalladı, ne diyeceğini şaşırdı. Yutturamadığını anladı...

Size doyum olmaz, kalkayım artık. Yengem bekliyordur. Alışkanlık. Bir bakıma iyiydi eski komşuluk ilişkileri, değil mi? Ama görüşülebilecek insan sayısı gittikçe azalınca, insanlar bayağılaşıncı neye yarar? Kim derdi amcamın öyle bir kızla... Hiç ummazdım. Daha görgülü, daha olgun bir kadınla belki. Arada bir uğrayıp dertleşebileceği. Yine de komşuluk iyidir, kim ne derse desin? Limon kalmadığında, telefon kesildiğinde, evdeki biri öldüğünde falan, çalınacak bir kapı.

Şey... Siz amcamı yakından tanı mıyordunuz, değil mi?

Kelepir

Kırmızı için

1.

Dedim ya, her sabahki gibi saat sekizde uyandırdım Bey'i. Yıllardır hep sekizde uyanır, çayı demlerim; on dakika cimnas-tik yapar, banyoya girer. Greypfrutunu kendi sıkar, bana bırak-maz. Bornozunu çıkarmadan büyük koltuğa oturur, gazetesine bakar greypfrut suyunu içerken. Sonra bir çay. Bugün de. Hayır, kahvaltı etmedi. Giyindikten sonra hanımımın yatak odasının kapısını tıklattı. Odaları ayrıdır, evet. Bu eve taşınalıberi. Hanı-mım sabahları sinirli olur, uyanamaz. Bey, "Günaydın canım" dedi ona. Yine kapıdan. Her sabahki gibi. Hanımımın sesini duydum, şaşırdım, demek uyanmış dedim. Bey odaya girdi; bir süre konuştular alçak sesle. Hiç bu kadar uzun kalmazdı. Ka-pı aralıktı. Hanımım gece gördüğü rüyayı anlatıyordu ona gali-ba. Sık sık karabasanlar görür; Bey gittikten sonra bana anlatır. Açıldığında. Bütün gün yataktan çıkmaz kışın. Bazan aylarca. Ne gelen olur ne giden. Yüz gram kahveyi bile bitiremeyiz. Sıcak şarap içer: içini ısıtıyormuş. Kitap okur durmadan. Bana anlat-tığı kötü rüyaları hep hayra yorarım. Gülümser. Çok okumak-tan görüyor bunları bana sorarsanız. Bir de... Yazın, geceleri hiç uyumaz. Rüyalardan korktuğu içinmiş. Kapı aralıktı dedim ya, ister istemez duydum ne konuştuklarını. Mor köpek gibi bir şey. Tüyleri uzun, mor bir köpek. Hanımımın başına bir kötülük mü

gelecek diye düşündüm. Mor köpeğin hayra yorulacak nesi var, değil mi? Bey odadan çıktığında suratı pek bir asıktı. Çıkarken, hoşçakal bile demedi bana. Hep der. Hanımımın nazına katlanmayacağımı, başka kapı bulacağımı düşünür. Bilmez ki, hanımım biriciktir benim için, her nazına katlanırım. Pırlanta gibi yüreği vardır. Ara sıra bağırır çağırır, orası öyle, gırtlığındaki damarlar şişer, ama çabuk söner öfkesi. Bey, hiç kimseye kızmaz, kimseyi gücendirmez. Herkesi hoş tutar. Yine de nasıl desem... Bu sabah çıkarken bana “İyi günler kızım” dememesine şaşıtm. Rengi sarıydı biraz, ama o kadar... Heyecanlıydı. Nereden bileceksin?

2.

Çok korktum. Saçma, biliyorum. Altı üstü bir karabasan diyeceksin. Biliyorum, işine gecikiyorsun. Birkaç dakikacık. Olanları gerçekten yaşasam ancak bu kadar yorulurdum. Birkaç sigara içtim, odayı havandırdım, yorganı başıma çektim; yine olmadı.

Eski okulun bahçesindeymişim. Güneşli bir sonbahar günümüştü. Güneş, yanlamasına vuruyor, yakmıyormuş. Saat beş suları. Eski sınıf arkadaşları toplantısı gibi bir şey. Masalar beyaz keten örtülerle kaplı, bardaklar kristalmiş. Şaşıyorum. Ama bahçenin zemini toprak değilmiş, geçmişteki papatyalar, gelincikler, keçiboynuzu görünmüyor; bir tek o çınar kalmış bildiğim; zemine taş döşemişler. Neden? Televizyondaki reklamlardan mı kalmış aklımda? Tam ortada bir fıskiye var gürül gürül sularıyla, çevresindeki havuzda pekâlâ yüzülebilir. Hava da güzel.

Sen yoksun düştü. İşin çıkmış, gelememişsin. Bana da son anda haber vermiş olmalı ki hazırlıklı değilim. Düşünsene, sabahlıkla gitmişim. Çanta da almamışım, ama elimde bir kitap var. Düş süresince başlığını bir türlü okuyamadım. Galiba eskiden başarılı bir öğrenci olduğumu kanıtliyorum oradakilere, kı-

lığımın uygunsuzluğunu örtmeye çalışıyorum. Belki sen de giyimime artık özen göstermediğim için –hep söylüyorsun– gelmemişsin bu çağrıya, değil mi?

Suna’yla kocasını bekliyorum. Bir ses, bir masa ayırttı onlara. Ses diyorum, çünkü yüzlerin hepsi silik, kimseyi tanıyamıyorum, o sesi tanıyorum, Sunalar gelecek diyen. Saatim de durmuş. Akşamın indiğini, göğün sarılaşmasından anlıyorum. Akşam inmeden havuza girsem diye düşünüyorum. Nasılsa kırmızı çamaşırlarım var içimde, bikini sanırlar. Ama o değilmiş ki. Bacaklarımın arasından kan boşalıyormuş, ondanmış kırmızı; havuzun beyaz taşları arasında kalan çatlaklara sızıp fokurduyormuş. Bacaklarımdaki kan yolları tek tek sızıyor. Şimdi de.

Morköpek, o sırada koşuyor yanıma. Sunalara ayrılan masada oturuyormuş, deminki ses de onun sesiymiş. Havuzdan bir kova su getirip taşlara döküyor. Her yer pırıl pırıl yine. Sızı geçmedi ama utancım geçti. Kimse görmedi.

Morköpek, bana saati sordu. On sekiz otuz dedim. Akşam çöktü. Düşlerime kılık değiştirip giren bu alışılmadık yaratığın başını okşadım – mor tüyleri mor kokuyordu. Yanımdaki iskemleye oturdu, gözünü uzaklara dikti. Çekmeye can atılan bir ceza kadar güzeldi. Arındırıcıydı. Uykuyla uyanıklık arasındaki o acı verici geçitte, ya burada o havuzun başında, ya orada bu odada kalacağımı sezdiğim anda iki polis bitiyor karşımda. Köpeğin sizi ısırıldığını gördük, diyorlar, hemen aşı olmanız gerekiyor. Hayır ısırmadı, diyorum. Sancı o yüzden değil. Sahipleri gelirler birazdan, aşı belgelerini gösterirler size. Kuduz değil o. Dinlemiyorlar beni. Evet, bir ceza bu. Ama ne yapmamanın cezası, bir bilsem. Çünkü sesim çıkmaz oluyor birdenbire, Morköpeği sürüyüp götürüyorlar. Elimden hiçbir şey gelmiyor. Bahçeyi çevreleyen beton duvarı o anda görüyorum. Duvara koşuyorum. Hiç tanımadığım yapılar var uzakta – gecekondular gibi. Ta aşağıda toplu bir mezar varmış da biz yukardan göremiyormuşuz. Kuduz sanılan yaratıklar, –kadınlar, erkekler, çocuklar, hayvanlar– birbirlerine zincirlenmiş olarak o çukurda ölmeye bırakılmış-

miş. Çırpınıyorlar. Düşlerimi bile sıradanlaştıran haber başlıklarından, hemen yorumlanabilen bu simge artıklarından nasıl kurtulacağım? Ama Morköpek başka. Ondan vazgeçmem. Hep girsin uykuma...

3.

Ne istiyor bu kadın, anlaşılmıyor.

Saçma sapan düşler anlatarak sabahın içine etti. Geciktirdi yine.

Sorula sorula artık kanıksanmış, içi boşalmış, sıradan najsına dönmüş bir soru: Ne istiyor? Beklenen yanıt, "İyiim." Günlük hayhuy içinde. Her sorduğundan gerçek yanıtı beklersen zaman kalmaz. Öbür şeylere.

Nesi eksik? Kiracıyla uğraşmasın diye kira sözleşmesi vekili adına yapıldı, ev işleriyle yorulmasın diye bir de gündelikçi tutuldu hizmetçiye ek. Başına geçsin, insanların arasına karışsın diye galeri açıldı, geçmişini düşünüp hüzünlenmesin diye evdeki antika parçalar satıldı, babasının iki göz antikacı dükkânı elden çıkarıldı, güneş yüzü görsün diye o parayla yazlık villa alındı...

Taksi, Bey'in bilmediği bir caddede ilerliyor sanki. Çoktandır yolu düşmemişti buralara. Kocaman bir çukura dönmüş her yer, hiçbir nirengi noktası yok. Filiz çayevinin tabelasını görür gibi oldu uzaktan. Tanımadığı bir sokakta. Cephesi yıkılmış bir yapı, çiçekbozuğu duvarıyla ayakta. İskelet açıkta. Rüzgâr dolaşıyor içerde. Bir ipe dizilmiş eski püskü, yırtık çamaşırlar dalgalanıyor. Bir süpürge, faras, plastik bir kova. Çuvallar. Çöp kümeleri. Evin içi, sokağın bir parçası olmuş. Köpüklü mantarlar yığılmış bir kapıya. Yağ tenekesinde kurumuş bir sardunya. Sarı bir kepçe, ağır ağır iniyor. Caddenin barsaklarını avuçlayıp söküyor yerinden, çevreye saçıyor: pislik, toprak, koku. Sarı bir koku. Lodos, yoksulluk, yıkım kokusu.

Çukur genişledi birden. Uzaklardan deniz görüldü. Ta-

mam. Burada inerse yolu belki bulabilir. Mallarını artık tezgâhlara dökmüş üç-beş eski dükkân sahibiyle konuşabilir. Hangi sokaktı, şimdi nerede? Sorabilir. Hangi apartmandı? Bilirler. Bir zamanlar “palas” denirdi. Sementin en görkemli yapısı. Yaz gecelerinde, valsler. Taraçaya çıktın mı, Haliç ayaklarının altında. Kayınpeder, gönül adamı. “Delikanlı istikbal vadediyor. Hırslı, azimli. Evet, bizim defterleri tutuyor ama aslında antikaya düşkün, şaşılacak bir sezgisi var.” Devrin kodamanları, devrin işadamlarıyla iç içe o sofrada. Zamanla delikanlıyı benimsediler, sonraları, alışverişlerini onu galerisinden yaptılar.

Kayınpederin mesleğini çabuk kaptı doğrusu. Bak, aradığı kokunun izini sürmeyi hâlâ unutmamış. Çukurun üstüne atılmış tahta iskeleyi aşmaya çalışırken duyuyor o kokuyu. Bedeni hazla sarsılıyor. Oysa yıllardır Anadolu’ya çıkmadı – antikacı ayağı değmemiş ev kalmadı ki oralarda. Bir zamanlar o sandıklarda... Naftalindir, kâfurudur, lavantadır. Bir top bürümcüktür, bir yakası açılmadıktır, iğne oyasıdır, nakıştı. Katlar aralandıkça, kokular iç içe geçerek, sarmallanarak yüzeye vurur. Has ipeliklerin renkleri canlanır birdenbire. Yıllarca, hapsoldükleri o hücreden kurtulmayı, hak ettikleri yeri bulmayı düşlemişlerdir. Önce temizlenip ışıldayıp bir galerinin derinliklerine gizlenmeye, sonra bir yalının bembeyaz duvarında göz kamaştırmaya. Ama önce sunulan çay içilmelidir – zaman kazanmalı. Eşiğe serilmiş, değeri bilinmeyen kirli bir seccade, bir bakır parça, bir gümüş ibrik, rasgele kullanılan bir yağ kandili gözden kaçmamalı. Pazarlık, evin kokusuna göre yürütülmeli. Her köyevi sandığında bulunabilecek sıradan eşilerine yüksek paha biçmeli ki seni acemi sansınlar, o kilimi, o ibriği, o yağ kandilini armağan etsinler: “Aman beyim, onun sözü mü olur?”

İçyağı, vanilya, ağır esans kokusu, doğru yolda olduğunu gösteriyor. “İstanbul” bu koku. Şurası olacak. Tanınacak hali kalmamış gerçi. Pislik yuvalarından herhangi biri ama apartman numarası tutuyor. Hamamböcekleri gibi doluşmuşlar buralara: kedilere ciğer veren paçavralar içinde bir kadın, topal bir kaset satıcısı, kendi kendilerine konuşanlar, çamurlara çökenler,

kambur bir ayakkabı boyayıcısı. Hepsi sakat, iğrenç, yarım akıllı. İşte Angelidisler. Neymiş? Apartman yıkılacağı için Yunanistan'a göçüyorlarmış, hanımefendi kızlarına birkaç değerli eşyayı armağan etmek istiyorlarmış, zaten ta oralara taşınması güçmüş, eski günlerin, kayınpederin hatırınaymış. Kim inanır? Kapı bile yok bu dairelerde artık. Ama bir apartmanın yirmi yıllık kiracısı, neyi nereye saklayacağını bilir. Kömürlüklerden birinde olmalı. Sonradan aldirtacakları bir sandık. Salondaki gümüş fotoğraf çerçeveleriyle, elyazması kitaplarla uğraşmaya değmez, güllü şekerliklerle, melekli biblolarla da.

Oysa sandıktan beklenmedik bir şey çıkabilir. "Hanımefendi"ye de şık bir şey götürülebilir eve dönüşte. Ne de olsa birlikte kaç yıl. İnceikti gençliğinde, yaz gecelerinde. Zamanla değer kazanacak, ancak bir anlayanın ellerine teslim edilecek bir porcelendi. Şimdi çatlakları seçiliyor. Uykuda mı uyanık, uyanıken mi uyuyor? Bir eli hep öbür yastığın altında, neyi arıyor. Bir boşluğu yokluyor. Kül tablası ağzına kadar dolu, oda havasız, perdeler kapalı.

Yaş dönemi, belli ki gençlik özlemi: sınıf arkadaşları, eski okul, bacaklardan kan boşalması, sızı... Yine de canına kıymayacak kadar kibardır, kanla, karakolla, müşterilerin dedikodularıyla uğraştırmaz kocasını.

4.

Kömürlüğün kapısındaki kilide mor bir paçavra bağlanmıştı. İki yüklenişte açtı kapıyı. İçersi kapkaranlıktı. Ayağına sıcak, ıslak kürklü bir şey değdi. Ürktü birden. Kentin dibindeki lövan ten deniz mi yokluyordu burayı? Sandığın bulunduğunu düşündüğü köşeye yürümeye çalıştı. Çakmağını çaktı. O şeyin deniz olmadığını, yüzlerce olduğunu, hızla kımıldadığını gördü. Bileğine incecik bir sızı saplandı, sivri bir iğne, bir diş.

Dondurma

Sırma'ya

1.

Bugün uyandığımda, içim tüy gibi hafifti şükürler olsun. Ada'daki yazlığımızın bahçesindeydik. Rüyamda, rahmetli anemle rahmetli babamı gördüm. Kâzım'la poker oynuyorlardı. Ne zaman barıştılar, diye düşündüm. Kâzım öleli iki yıl olduğuna göre demek yirmi yıl dargın kalmışlar. Olsun, yine de sonunda barışmışlar ya!

Hava da bir güzel, bir güzelmiş. Rüzgâr ılık esiyormuş. Kimsenin Eylül diyesi gelmiyor. Ağaçların gölgesi yüzlerine vurunca hepsi gençleşmişler. Masada, dördüncünün yeri boşmuş. Herhalde ben çay demlemeye mutfağa gitmişim o ara. Kendimi iskemleme oturmuş göremeden uyandım.

Perdeleri aralayınca baktım ki tıpkı o gün bugün. Çayı demlerken defterimin başına geçtim. Bence, defter tutarken toplumu aydınlatıcı bilgilere öncelik tanınmalı. Defter bir gün ele geçerse, yayınlanırsa, okuyana ibret teşkil etmeli.

Demliğin çiçekli kılıfını kaldırırken nedense Sumru geldi aklıma. Son yıllarda sık görüşmedik, olmadı. Ama zaten –okul hayatımız dahil– hiçbir zaman sıkıfıkı değildik. Birbirimize pek benzemediğimizden olacak. Ne pek? Hiç. Ama yazın, Ada'da

bahçelerimiz bitişikti, ailelerimiz görüşürdü. Belki ondandır, rüyadandır. Sumru, benim ölçülerime göre o zaman da uçarı bir kızdı. Okul paydos oldu mu, önlüğünü çıkarır, buruşturup çantasına tıkartdı. Çalışkan bir öğrenci olmasına çalışkandı ama kitaplarına artistlerin renkli resimlerinden kap geçirirdi, defterlerini kaplamazdı. Yaz geceleri, komşu delikanlılarla bahçe si-nemasına giderdi. Elbette hafifmeşrep değildi, diyemem, ama ağırbaşlı da değildi, diyemem.

21 Eylül tarihli bu günümü yazarken, nedense onun beni baştanberi sevmediğini anlıyorum. Yine de matematik problemlerini çözmeme seve seve yardımcı olurdu. Sonraları başka problemlerimi de eksik olmasın.

Rahmetli Kâzım, yalnız onu tutardı arkadaşlarımdan. Kaç kere söylemişimdir bilmem, Sumru erkeklerle rahat konuşur, sana özel bir yer ayırmıyordur diye. Dinlemezdi.

Bana neymiş? Rahat bir kadın olmak ne zamandan beri suçmuş? İyi ama rahatlığın da bir sınırı var. Bir kadın, eğer kadınsa, bir yuva özler, bahçesiyle uğraşmak, evini pırıl pırıl etmek sabahları, çorba pişirmek akşamları, ister. Bu duyguları tatmamak bir eksikliktir. Hem ne demek bana ne? İnsan, yakın arkadaşının yükselmesini istemez mi? Ayrıca, her gün, gazetelerde yalnız yaşayan kadınların başlarına neler geldiğini okuyoruz. Kurallara uymamanın bedelini ödüyorlar zavallılar. Yine de insanlık gereği, onlara acıyoruz, onlar adına hicap duyuyoruz. Oysa evlerinde uslu otursalar, başlarına hiçbir şey gelmeyecek. *Benim geliyor mu?*

Geçen hafta Leman'da toplandığımızda Sumru'nun sevilen bir yazar olduğunu öğrendim. Hâlâ evlenmemiş; erkeklerin dikbaşlı kadınlardan hoşlanmadıkları hepimizce malûm olduğuna göre demek *evlenememiş*. İşte Kâzım. Belki de sırf rahatına düşkünlüğü yüzünden beni seçti. Aslında Sumru'yu tutardı ama aralarında gizli kapaklı bir ilişki yoktu Allah biliyor ya. Yalnız, bunu biraz da bana borçlular. Ufak tedbirler almayı hiç aksatmadım. Meselâ sık sık bir araya gelmemelerini sağladım, ikisi konuşurken mutfağa gittiğimde ansızın dönüverdim, saatlerce

süren konuşmalarından ne kadar sıkıldığımı belli etmedim, uykudan gözlerim kapansa da yatağıma gitmedim, uyumadım.

Anlaşılan, Sumru amacına ulaşmış, yazar olmuş. Peki ne?

Ülkemizde yazarlığa meslek gözüyle bakılmıyor. Kitaplar satmıyor. Perihan'ın dediğine göre Sumru'yu seven birkaç bin okur varmış. Nasıl sevindim! İki odalı bir eve taşınmak zorunda kalsa da demek memnun Sumrucuk! O mahallede de bakkalla-manavla dostluk kurmuştur Allah bilir. Yine de hakkında bir dedikodu çıkarsalar, önce ben müdafaaya geçerim. Dile kolay, kaç yıllık dostluk! Üzücü olan, geçen yıl hiç kitap yayınlaması. Bence konu sıkıntısı çekiyor. Yalnız yaşayan bir kadının içine kapanması, gitgide dış dünyayı, insanları gözlemlememesi normal.

Bu sabah, defterimin başına geçtiğimde ona bir iyilik etmeye karar verdim. Gönül borcu. Hepimiz biliriz, yazarların ana konularından birini rüyalar teşkil eder. Demek ki onu düşündüğüme göre sabah boyu, bir gönül borcum var. En iyisi bir telefon etsem, nasılmış sorsam. Ölecek olsa cesedini üç gün sonralarlar. Ben de yalnız yaşıyorum Kâzım öleli, ama ben başka. Arkadaşlarım sağolsunlar. Hepimiz, belli ailelerden gelme insanlarız, ayakların baş olduğu bir dünyada yaşadığımızı biliyoruz. Birbirimizi sık sık yokluyoruz. Bakkal çıraklarının, kapıcı-kızlarının ne yararı dokunabilir ki bize? Uğrarlar, giderler: aradaki mesafe korunur.

Sumru'ya telefonda dün gece gördüğüm rüyayı anlatabilirim, bildiğince işlemesine, değiştirmesine izin verdiğimi belirtirim. Böylece hakkımda baştanberi neler düşündüğünü de anlamış olurum. Bakalım romanı kaç sayfa tutacak? Anlattıklarımı nasıl değiştirecek? Neleri atlayacak? Sonunu nasıl getirecek? Roman yazmak boşuna bir çabadır bence: hayatı değiştiremezsiniz. Yine de Sumru'dan imzalı bir kitabını göndermesini istemeliyim. Gönüllü kırılmasın. Hem Perihan'a da gösterebilirim. Ne de olsa bunca yıllık dostluklar.

2.

Seniha hanım, o Ekim sabahı nedense tedirgin uyandı: Yüreğindeki çarpıntı karnında zonkluyordu.

Düşünde, rahmetli annesini, rahmetli babasını ve kocası Kâzım'ı görmüştü. Irmağın karşı kıyısından kendisine el sallıyor, gülüşüyorlardı.

Seniha hanım, liseden kalma psikoloji bilgisiyle, aralarında uzanan ırmağın “ölüm” olduğuna karar verdi. İlk çayını içiyordu. Daha dört çay vardı önünde öğleye kadar.

Doğrusu beklemezdi onlardan.

Kapitone bej sabahlığına sıkı sıkı sarındı. Üşüdü.

Neden kendisini karşı kıyıya çağırıyorlardı? Şaka mı? Alay mı? Yalnızlığını hiçe mi sayıyorlardı? Avutmak mı istiyorlardı? Sitem miydi yoksa?

Gülmeleri bir yana, kendisini *çağıraramamalarına* için için sevindi. Ne de olsa sağdı. İhtiyar da sayılmazdı daha.

Belki bir uyarıydı gülmeleri: son aylarda şişmanlamıştı, ölçüyü kaçırmıştı.

Çiçekli porselen tabakta, yüzüne kocaman, kahverengi bir göz gibi dikilmiş kekten ince bir dilim kesti. Parmaklarına bu laşan çikolata kırıntılarını tam yalayacakken vazgeçti: bir bakan varsa, yakışık almazdı. Ellerini kâğıt peçeteye sildi. Acaba bugün bir deste kâğıt peçetenin kaç a alındığını biliyorlar mıydı? Öte kıyıda oturup gülmek kolaydı. Peçetenin kirlenmemiş parçasını pakete tıktı.

Üçüncü çayını içerken gevşedi birden. En sevdiği özelliği –erdemli, hoşgörülü, akıllı bir kadın olmasının yanı sıra–, ölçülülüğüydü. Bütün dernek çalışmalarında karşılaştığı kişilere, gerek öteki üyelere gerek eğitilmek için gözlerinin içine bakan yoksullara eşit ve ölçülü davranmıştı. Dostları arasında da ayırım yapmaz, hepsini eşit ölçüde severdi.

Diyelim pek tutmadığı biri hastalandı, sabah sabah yollara düşer, saçlarını yaptırdıktan sonra ünlü, güvenilir bir eczanenin ambalajına sarılmış pahalı bir kolonyayla onun gönlünü almayı

görev bilirdi. Ya da diyelim, eski bir tanışının doğum günü – anımsaması gereken tarihleri, tuttuğu günlüğün arka sayfasına not ederdi– yine tanınmış, güvenilir bir pastaneden aldığı sağlıklı bir kekle onun evine koşardı. Tek üzüldüğü, karşısındaki-lerin bu inceliklere yaraşır coşkuyu göstermemeleriydi. Bu öz-verilere demek daha doğru. Yaşamı boyunca dünyanın gözünü üstünde duymuş, ona göre davranmış, taksiye binmeyip dolmuş ya da otobüs kuyruklarında kar-kış demeden beklemişti. Bak-kala giderken bile hafif makyaj yapmıştı. Şimdilerde iyice ak-laşan altın sarısı saçlarını genç kızlığında da toplamış, belinin inceliğini, kalçalarının yuvarlaklığını kahverengi ya da gri, bol giysilerle gizlemişti.

Kâzım'ın küçük kaçamaklarını da anlayışla karşılamıştı, görmezden gelmişti. Annesiyle babasının onu kendisinden fazla sevmelerine alışmıştı. İnsanlar zaman zaman, Kâzım gibi aşırı kişiliklerden hoşlansalar da gün gelir, hak edenin değerini veririrlerdi. Kocası iki yıl önce evden çekip gittiğinde, dostlarından yeterli yakınlığı göremeyince hakkını arayacağı günü Kâzım'ın ölümüne ertelemişti. Değil mi ki kimse, yaşamın “inceliklerden örülmüş bir ağ” olduğuna inanmıyordu!

Demek bundan böyle Kâzım'dan kalan emekli maaşıyla geçinmesi, banka faizlerine dokunmaması, televizyonu daha az seyredip kabak çekirdeğini azaltması, oturma odasındaki cılız ışıkla yetinmesi ille telefon edecekse, ancak geçecek kişilere telefon etmesi, ancak geçecek kişilere armağan götürürken bile kendi sağlığını düşünüp bineceği taksinin parasını armağanın bir parçası sayması gerekiyordu. Gazetesinin güzellik öğütlerini okumak için yakın gözlüğünün camlarını da değiştirecekti paraya kıyıp. *Eeee, her şey karşılıklıydı!*

Ekim sabahının ağaçları usulca sallayan rüzgârını dinlerken yeni tasarladığı yaşama bir göz attı. Ne zaman darda kalsa yaptığı gibi ilkokul arkadaşı Semra'yı aradı. Çocukluğunda tah-rir ödevlerini düzelttirirdi ona, Semra'nın diliyle yazmaya çalışırdı.

3.

- Merhaba teyzecim, dedi başörtülü kız. Girelim mi?
- Sizi çok özledik teyzecim, dedi öbürü.
- Buyurun, geçin şöyle, dedi Seniha hanım. Pabuçlarınızı çıkartmayın.

O gün öğleden sonra, bakkala reçel almaya giderken, merdivende karşılaşmıştı kapıcı-kızlarıyla. Eskiden bayramdan bayrama uğrarlardı ama o sabah aldığı yeni kararları gözönünde tutarak onlara istedikleri zaman uğramalarını söylemiş, her zamanki gibi bakkaldan şeker almış, reçeli ertelemişti. Her bayram kapısını çaldıklarına göre, bu ilgiyi hak ediyorlardı.

Kızlar, koltuklarda iğreti oturuyor gibiydiler.

Bir sessizlik.

Seniha hanım, sessizlikte, başörtülü kızı inceledi. Daha geçenlerde onun merdiven aralığında kısıcak, kırmızı bir giysiyle kendi kendine şarkılar söylediğini, dans ettiğini görmüştü. Neydi bu değişiklik? O sırada kızın gözünün altındaki morartıya takıldı.

- Gözüne ne oldu yavrum? dedi sevecen bir sesle.
- Dün gece, babası dövdü bunu, dedi öbürü.
- Yalancı! diye haykırdı kız.

Gözleri kızarmıştı, ağladı-ağlayacaktı.

— Bizim, teyzeden gizlimiz-saklımız var mı? dedi öbürü. Teyzecim, ağabeyi de dövüyor bunu. Bizim evden çığlıkları duyuluyor akşamları, babam çok üzülüyor.

— Ben hiç ağlamam, dedi başörtülü yumruklarını sıkarak. Hiç yalan söylemem. Babam bana vurmaz, hiç vurmadi.

— Üç numaradan bahşiş aldın diye dövdü, bilmez miyim? dedi öbürü. Hani şu bekârlardan, yeni taşınanlardan.

— Ben üç numaradan bahşiş almadım. Babam da dövmedi. Yüzümü kapıya çarptım.

— Bakın çocuklar, dedi Seniha hanım, söze nasıl gireceğini kestiremeden.

Titreyen bacaklarını kibarca birleştirdi, ellerini dizlerinin üstünde kavuşturup öne eğildi. Sonra eğitici bir sesle:

— Babalar çocuklarını haksız yere dövmezler, dövmüşlerse bir bildikleri vardır.

— Ben dayak hak edecek bir şey yapmadım, dedi başörtülü, babam da beni dövmedi.

— Yalancı! Neden yalan söylüyorsun teyzeye? dedi öbürü.

“Pırıl pırıl bir çocuk” diye düşündü Seniha hanım. “Ötekini gücendirmeden arka çıkmalıyım ona. Tıpkı benim çocukluğum.”

— Adı lazım değil, benim de bir arkadaşım vardı sizin yaşı-nızdayken, dedi. Bu aralar sık görüşmüyoruz. Ama sözüm meclisten dışarı birbirimizin aleyhinde hiç bulunmadık.

— Sözüm meclisten dışarı teyzecim ama, dedi öbürü Seniha hanıma göz kırparak, adı lazım değil bir arkadaşımız var, hep yalan söylüyor.

Başörtülünün gözlerinde hınzır bir parıltı çaktı.

— Peki, babam beni sevmeseydi, köşede yeni açılan dondur-macıdan dondurma alır mıydı?

— Benim babam, bizim dondurmacıya verecek paramız yok diyor, dedi öbürü.

Başını önüne eğdi.

— Dondurma kaç paraymış? diyen sesini duydu Seniha ha-nım.

— Bin lira, dedi başörtülü.

Seniha hanım, yine ölçüyü kaçırdığını düşündü ama ağzın-dan çıkmıştı bir kere. Geri alamazdı. Bu mevsimde dondurma yemek akıl kârı değildir, diyemezdi.

— Beş yüz liralık bizim nemize yetmez teyzecim? dedi öbürü.

Seniha hanım, cüzdanından çıkardığı bin lirayı ona uzattı: aranızda paylaşırsınız. Alınmasın diye başörtülünün yanağını sıktı.

Nedense yüreği daralmıştı. Öyküsünden kurtulmak isteyen toy bir yazar gibi: artık gitsinler!

— Sağolun teyzecim, dedi öbürü kalkarlarken.

Onlar gidince, Seniha hanım yeni gününün anlamı üstünde düşündü. Yoktu. Üçüncü kişi ağzından yaşanmış bir ikinci gibiy-di. O sırada, başörtülünün oturduğu koltuğun yanında, yerde du-ran kırmızı plastik çantayı gördü. Kaptı, arkalarından koştu.

Kapıyı açınca, çocukların sahanlıktan yükselen seslerini duydu:

— Sana becereceğiz demedim ki kız, diyordu öbürü. Bak, yuttu işte. Çıkar artık şu başörtünü.

— Bilmem ama ben hiç de... diye söze başlıyordu başörtülü, ansızın durdu. Kulağına bir çarpma sesi gelmişti.

— Bakkal şekerini kendi yesin, dedi öbürü.

— Ben bir çıkıp bakayım. Yukarda bir şey yuvarlandı galiba.

— Dondurmaları ben alırım. Sen çık bak.

Yapayalnız Bir Gök

Chris de Burgh'e

ortası

Gözücüyla aylık televizyon programlarından bölümleri izlerken:

— Valla çocuklar, ben vampirlere falan inanmam, dedi Doğan bey konuklarına. Safsata bunlar. Bir zamanlar öğretim üyesiyken de bilimin öncelikle bu tür batıl inançlarla savaşıması gerektiğini her fırsatta vurgulardım öğrencilere. Ne günlerdi... Ama demek ki çabalarımız işe yaramamış. Şimdiki gençler, bu tür filmlere, dizilere bayılıyorlar. Özel gösteriler falan düzenliyorlar. Bir şiddettir gidiyor. Sofradaki en gencimize soralım, yanlış mı söylüyorum Nedim? Gençlerin az okudukları da mı yanlış?

Sofranın öbür ucuna eklenmiş iskemlesinde oturan Nedim, soru karşısında durdu bir an, hiç beklemiyordu.

— Haklısınız Amca, dedi kısık bir sesle. Çok okumadıkları doğru ama siz de son zamanlarda okumaya zaman ayıramadığınızı söylüyorsunuz sık sık.

— Benim durumum çok farklı evladım, diye güldü Doğan bey. Şimdi evet ama eskiden, okuyacağım kadar okudum. Şu yeni uydurulan kelimelerin de etkisi var tabii isteksizlikte. Mesela vampir dedik demin. Bu kelimenin öztürkçesi var mı? Ne uydurdular karşılık olarak?

— Kan-içici, dedi Nedim yutkunarak. Belki o sözcüğü tam tamına karşılamıyor ama konuya yeni bir bakış getiriyor. Kavramı çağdaşlaştırıyor.

Doğan bey, yeğeninin gitgide boğuklaşan sesinden, boş şarap kadehine uzanırken titreyen ellerinden bir ipucu almışçasına geri çekildi: tatsız bir tartışmaya girmek istemiyordu böyle bir gecede. “Bu oğlan ne zaman gelse, bir tartışma çıkarır zaten.”

Şarap şişesiyle başında bekleyen garsona uzattı kadehini. Üstüne bu gecelik giydirilmiş garson üniformasına alışmadığı belli olan güleç yüzü Rumeli delikanlısı, bir eliyle ceketinin alt düğmesini tutarak öne eğildi, Beyefendinin kadehini yarıya kadar şarapla doldurdu.

— O kadar da demedik evladım, öyle görmemişler gibi, dedi Doğan bey, babacan, halkçı bir gülümsemeyle. Tadımlık koyacaksınız.

Evlilik yıldönümü kutlaması için İstanbul’dan helikopteriyle getirttiği konuklar da gülümsediler.

— Hmm, hiç fena değil, dedi Doğan bey, etli, bakırçalığı dudaklarını şapırdatarak. Villanın mahzenindeki en eski şarap bu. Bununla başlayalım dedim. Evet, evliliğimizin onuncu yılını kutluyoruz bu gece. Sizleri aramızda görmekten çok mutluyuz dostlar. Kadehimi sevgili eşime, beni baştan beri destekleyen, bugünkü başarıma ulaşmamı sağlayan Füsun’a kaldırıyorum!

Konuklar, kadehlerini kaldırıp başlarını çevirdiler ama Füsun hanım yoktu, iskemlesi boştu. Doğan bey, böyle önemli bir zamanlama yanlışı yapmasına bozuldu, Füsun’un sofrada olmadığını fark etmemişti bile. Rezalet! Sol gözkapağı seğirmeye başladı; alt dudağının kıyısındaki kırmızı şarap lekesini yaladı.

— Sahi, heyecanda size söylemeyi unuttum. Nedim’le haber yollamış. Migreni azmış yine. Ağrısı artınca dayanamıyor, odasına çekilip karanlıkta dinleniyor. Biraz düzelince gelecekmış, değil mi Nedim?

— Bugün çok kötüydü, dedi Nedim gözlerini kaldırmadan.

— Nedim’den al haberi, diye bir kakhaha attı Doğan bey.

Aralarından su sızmaz bunların. Ta baştanberi. Neyse, bari bizim tadımız kaçmasın. Şerefe!

Doğan beyin gözlerinde, öfkелendiğı anlarda çakan koyu, sivri parıltıyı gören konuklar telaşla kadeh kaldırdılar.

— Şerefe!

— Ne güzel bir gece gerçekten! dedi Esra hanım; sarışınılığı-nın, tombulluğunun, simli buluzunun ve sallangaçlı iri küpele-rinin geceyi kurtaracağı inancıyla.

Oysa pancurlar sımsıkı kapalıydı, dışarda savrulan kar-ko-kulu, kudurgan rüzgârdan, köpek ulumalarından başka ses du-yulmuyordu. Hava, birden bozmuştu.

— Şarap sahiden nefis Beyefendi, dedi Esra hanımın kocası Cavit Bey. Füsün – yani Füsün hanım neler kaçırdığını bir bilse!

— Aksilik işte, dedi Esra hanım iç çekerek, dayanamayıp ekledi: Ama Füsün zaten sık katılmıyor aramıza, belki içe kap-anık, duyarlı bir kadın olduğu için kendi dünyası yetiyor ona. Bu durumda Doğan beyin yapabileceğı bir şey yok, diye toparladı sözlerini.

Beyefendi, ona bakarken sofradaki oturma düzenindeki aksaklığı da gördü. Füsün yardım etmedi mi, aksaklıkların ardı arkası kesilmezdi. Çiftleri yan yana oturtmayalım derken bir-birlerinden çok uzağı oturtmuştu. Cavit yanıbaşındaydı sözge-limi, karısı mahalle dilberi Esra'nın densizliklerini örtemeyecek kadar uzaktaydı. "Hoş, ateşli bir kızdı bu gençliğinde. Ama son yıllarda çok şişmanladı yazık. Cavit boşamaya kalkışsa, başkası-na kakalayamazsın artık, pahalıya oturur. Yine de hiç değilse şu anda benden yana." Doğan bey, bir daha bu fırsatın eline geçme-yeceğini biliyordu, bu gece "onlara" sırdaşları gibi davranırsa çevresine daha sıkı kenetlenirlerdi.

— Nedimciğim, zahmet olacak, bir bakıversene yengene, dedi kaygılı bir sesle.

— Laf aramızda, diye girdi söze Nedim odadan çıkınca. Bence asıl mesele, migren değil, Füsün'un buradan ayrılmamak-ta direnmesi. Çok üzüliyorum ama laf dinletemiyorum. Her gün biraz daha inceliyor, soluyor. Değil arkadaşlık etmek, ko-nuşacağı kimse bile yok burada. Temizlikçi kadın, bahçıvanın

kızı falan. İstanbul'daki yeni evi bir görseniz. Duvardan duvara halı kaplattım. Bembeyaz döşedim istediği gibi. Tek beğenmediği salondaki duvar aynasıysa –hani şu gri camlılardan– söktürürüz, olur biter.

— Üzülmeyin Beyefendi, dedi Meral hanım. Zorla güzellik olmaz ki, değil mi ama?

Siyah ipekten sade bir giysi vardı üstünde. Füsün'un eski arkadaşıydı. Şirketin Halkla İlişkiler'ini yürüten Işık beyin karısıydı.

— Bence Füsün'un temel sorunu, diye sürdürdü sözü, toplumdaki başdöndürücü değişiklikleri kavramak istememesi. Bir bakıma, iş hayatının çalkantısından ürküyor sanırım, bu ıssız yöreye sığındığına göre...

Doğan bey, sofradaki kadınların kendisini desteklemelerinden hoşnut:

— Meral hanım, dedi, onunla bir ara konuşsanız, belki sizi dinler.

— Denerim tabii, dedi Meral hanım iş-kadını güveniyle. Sağında duran garsonu uyarmak için tabağını sola doğru uzattı:

— İnce bir dilim lütfen. Hayır, pilav almıyorum.

O sırada içeri giren Nedim, kimsenin yengesini sormadığını görünce usulca yerine kaydı. Bir saattir kıpırdamadan oturan, ses çıkarmayan konuklar –öyle ki, bir fotoğraf çekilse, sofrada yalnız Doğan bey görünecekti– şarabın etkisiyle canlanmışlardı. Uzun bir süre, tabak-çanak şangırtısından başka ses duyulmadı.

Beyefendinin gözünde, önceliği Işık'a kaptırmamakta kararlıydı Cavit:

— Mescit projesi nasıl gidiyor Beyefendi? diye sordu birden.

— Ben de artık sormayacaksınız sanıyordum, dedi Doğan bey sitemle. Siz İstanbul'da uyuyun bakalım, mescit bitmek üzere yahu! Helikopterle getirmesem buraya gelmediğinize göre hoş karşılamak gerek. Eski-solcuların dağınık olduklarını bilir-dim de bu kadarı...

— Geçmişçi açmasanız olmaz, değil mi? dedi Cavit kızarak.

— Yalan mı yani? Yalnız sizi değil, şirkettekilerin hepsini kastediyorum.

— Pek de yalan sayılmaz, dedi Işık bey ciddileşerek. Eski örgüt disiplininden şimdiki bireysel disipline geçmemiz, alışmamız kolay olmadı. Asıl kişiliğimizi yeni yeni buluyoruz.

— Bak, orada sen de haklısın, diye bir kahkaha attı Doğan bey. Şaka ediyordum zaten, şaka! Gecenin sürprizi bu aslında. Yarın sabah mesciti göstereceğim sizlere. Kahvaltıdan sonra. Gerçi sapa bir yerde ama fabrikaya yakın, zaten amaç işçilerin yararlanması. Nedimciğim, Abdullah efendiye hatırlat, iki araba getirsin, ancak sığarız.

Tatlıları dağıtan garson duraladı:

— Babam evde değil bu gece Beyefendi, örnek-ekim-alanında, bekçi hastalanmış da...

— Tam da hastalanacak zamanı bulmuş, dedi Doğan bey öfkeyle. Bütün basın bize takmışken. Gerçi o alanda yetişen tahılı gördükten sonra sesleri solukları kesilecek ama bu arada...

Cavit, ağzına attığı koca bir ayva tatlısı dilimini çiğnedikten sonra söze karıştı:

— Beyefendi haklı, Işıkçıyım. Yörede görülen bütün hastalıkları, felçleri falan, zehirli fabrika atıklarına bağlıyor basının bir bölümü. Gerçi raporlar temiz, yine de.

— Helikopterle gelirken yamaçların arasında kel bir toprak parçası görmüştük, orası mı örnek-ekim alanı, diye sordu Esra hanım pembe bir gülücükle.

— Anlamadığın konulara karışmasan Esra! diye çıkıştı Cavit, karısına. Dökülen atıklar toprağın derinliklerine sinip elverişli bir gübre tabakası oluşturana kadar elbette çıplak görünecek yamaç.

— Esra'ya kızman doğru değil Cavit, dedi Doğan bey zorlama bir hoşgörülle, kadehini bir dikişte dipleyerek. Yöre halkından da böyle düşünenler var. Ama gelecek yıl bir araya geldiğimizde, örnek-ekim-alanının tahılıyla bir sofraya donatılınca size, o da anlayacak. Yüzyıllardır doğru dürüst işlenmemiş bu toprak, yüzyıllardır kötü beslenen yurttaşlarımız...

— Peki, ağaçların yanmasını nasıl açıklıyorsun?

Füsün hanım kapıda duruyordu.

— Önce silah odasını gezdireyim size, dedi Doğan bey gururla.

— Ben resim koleksiyonunuzu görmek isterdim, dedi Nedim.

— Nedim geçen yıl Güzel Sanatlar'ı bitirdi, dedi Doğan bey konuklarına dönerek. Babası da resme pek düşküncü. Bizim ailenin sanatçı kolu, diye gülümsedi. Dikiş tutturamayanlar.

— Gece kalkan gemiye yetişmem gerekiyor da, dedi Nedim yavaş sesle, ama sizin için bir sakıncası varsa...

— Yok evladım, ne sakıncası olacak? İstersen resim odasının bir anahtarını vereyim sana, canın çektiğinde gel bak resimlere. Ben gençlere arka çıkmaktan yana olmuştumdur hep.

— Bir ara şu burs konusunu da tartışsak, dedi Işık. Gençler dediniz de...

— Konuşuruz konuşuruz, dedi Doğan bey peltek bir dille. Başbaşa kaldığımızda. Bizimkileri sıkamayalım.

— Sağolun Amcacığım, dedi Nedim konuşulanları duymamışçasına. Öyleyse, yani resim odasını her geldiğimde gezebileceğime göre şu anda şart değil.

— Bursu kamuoyuna açıklarken ne gibi bir yol izlememiz gerektiğinde Nedim bey de yardımcı olabilir bize diye düşünmüştüm, dedi Işık. Yani gençlerin psikolojisi açısından.

— Tabii tabii, dedi Doğan bey. Bizim kimseden gizlimiz saklımız yok.

— Konyağı hanımefendi seçti Beyefendi, diye fısıldadı yanlarına yaklaşan garson. Kadehleri de. Başı çok ağrıyormuş, odasına çekildi.

— Tamam tamam! Kafamı karıştıрма şimdi... Ben amacımı anlatayım, sen toparlarsın, diyerek döndü Işık beye. Fabrikamda çalışan işçilerin çocuklarına –yetenekli olanlara– burs vermeyi düşünüyorum. Dışarda okuyacaklar, görgü-bilgi edinecekler, beş kuruş harcamadan. Tek koşul, döndüklerinde bir süre fabrikada çalışmaları.

— Süre ne kadar? diye sordu Nedim.

— Şimdi söyleyemem ama herhalde borçlarını ödeyene kadar, dedi Doğan bey.

— Bence daha kısa bir süre belirlesek, dedi Işık. Aileleri burada olduğuna göre zaten kolay kolay kopup gidemezler.

— Ama anladığım kadarıyla buradaki nüfus nedense kırılıyor, dedi Nedim gülümseyerek.

Doğan bey, bu çocuğun yüzündeki gülümsemenin anlamını hiçbir zaman çıkartamamıştı: belki de onu sevmemesinin nedeni bu gülümseme idi.

— Nüfus faktörünün üstüne basmamak daha iyi, dedi Işık.

— Sana güveniyorum, dedi Doğan bey. Toparlarsın artık.

Silah odasının kilidini açtı.

— Ayyy, ne kadar çok silah var burada! diye haykırdı Esra hanım.

— Gittiğim yabancı ülkelerden silah toplamaya bayılırım, dedi Doğan bey konyasını yudumlarken.

— Neden?

— Kadınlar anlamaz bu duyguyu. Bir güç verir insana silah. Hele böyle ıssız bir yerde. Düşman bir olsa kolay... Yani gerekli de.

— Çok zenginleşmiş koleksiyon görmeyeli Beyefendi, dedi Cavit.

— Geçtiğimiz yıl az geziye mi gittim, dedi Doğan bey.

— Şu kabzası kakmalı olan çok güzel, kadın tabancası herhalde, dedi Esra hanım, elime alabilir miyim?

İskarpinlerini çıkartmıştı. Sesi her zamankinden tizdi.

— Bir zamanlar, diyerek şuh bir kahkaha attı, burnunun ucunu sıvazladı, sözcükleri toparlamaya çalıştı. Ne diyordum? Şeyy... Bir zamanlar, silahlara düşkün olduğumu bilen bir dostum, hepsine dokunmama izin verirdi.

Konyak kadehini haliye bırakarak ayağa kalktı. Yalpalıyordu.

— Saçmalama Esra! dedi Cavit öfkeyle.

— Sakın dokunmayın! dedi Doğan bey, kan-çanağı gözlerini iri iri açarak. Sakın! Hepsi kullanılır durumdadır.

— Canım, öylesine söyledim işte, dedi Esra hanım, Doğan beyin gözlerinin içine bakarak.

— Yüzünü yıkarsan açılırsın Esra, dedi Meral hanım sertçe. Acı bir kahve içmelisin.

— Tamam, tamam, bırakın yakamı, dedi Esra hanım.

Rimeli akmıştı, usulca ağlıyordu.

— Bu işin şakası kalmadı, diye fısıldadı Doğan bey Cavit'e dönerek. Hapların gelmesi aksadı mı yoksa?

— Hep almıyor Beyefendi, dedi Cavit. Yoksa bizim hostes hiç aksatmıyor getirmeyi sağolun!

— Hapları içirtmen kocalık görevin, unutma Cavit, dedi Doğan bey dişlerinin arasından. Yoksa işin içinden çıkamayız.

— İzninizle ben gidiyorum, dedi Nedim yüzünde aynı gülümsemeyle.

— Güle güle Nedimciğim, bekliyoruz ha!

— Güle güle kardeşim, çok yararlı oldunuz, dedi Işık bey.

Nedim, villadan çıkarken, kot pantolonunun beline sıkıştırdığı kabzası kakmalı tabancayı uzun uzun okşadı.

başı

Ne kadar da yalnız bir gök bu! Yapayalnız!

Kurşun rengi bir dumana boğulmuş, sarı şeritlerle yer yer yarılmış göğe bakarken.

Eskiden, babasıyla çiftlikten at sırtında gelirken geçtikleri toprak yolda arabalar, otobüsler vızır vızır işliyor. Ötedeki ağaçların dalları yanmış, kırık...

Birdenbire inen kıpkırmızı yağmur, bir korku öyküsünden ödünç alınmış gibi.

Villanın kapısı açıldığında duyduğu keskin zambak kokusunu bir kere daha... Ama nerede?

Temizlikçi kadın, onu salona aldı. "Hanımefendiye söyleyeyim geldiğinizi. Yukarda dinleniyordu. Baş ağrıyor yine."

"Nasılsın Ayşe hanım?"

"Nasıl olsun küçük bey? İdare ediyoruz işte. Hanım, çok sevinecek gelmenize."

Zambak kokusu yaklaşıyor, keskinleşiyor iyice:

"Hoş geldin Nedimcim. Ne iyi ettin!"

Boynuna sarılıyor. Onun kokusu. Düğününde de aynıydı. Gelinliğinin beyazını, teninin duruluğunu pekiştiren bir koku. Kendisi de bir zambak gibi zaten, gibi değil bir zambak, şimdi de.

"Ayşe hanım, küçük beye bir kahve yapsana. Ben istemiyorum şimdilik. Az şekerliydi, değil mi Nedimcim?"

Sonra köşedeki geniş koltuğa oturup şöminedeki ateşe dalıyor uzun uzun.

Odada çıt çıkmıyor, ateşin çıtırtısı, o kadar.

Sımsıkı kapanmış yaprakların açılması on yıl sürmüş bir zambağa benziyor şimdi. Taç yapraklarına dökülen titrek tohumlar, kalıcı bir sarı boya bırakmış teninde.

Hiçbir şey biriktirmese de gün boyu atacak bir şeyler bulan bir kadın: lavanta çiçeği torbaları, eski çoraplar, eski aşklar, mektuplar... Bir boşluk yaratarak sığıyor içine. Kendine kapanıyor.

Babası, yan bölmede amcasına çiftlik hakkında bilgi verir-

ken, hesapları gösterirken, ikisi yine burada otururlardı. Şömine yoktu, bir çini soba vardı galiba. Ortadaki duvar yıkılınca oda iyice genişlemiş.

“Ne o? Daldın.” Kırık dökük bir kahkaha. “Kaç zamandır aradığın yok bizi, *beni*.” Şömineye bir odun atıyor, harlanan ateşe tutuyor yüzünü. Sesi canlanıyor.

“Bir türlü olmadı,” diyor Nedim kendine bile inandırıcı gelmeyen bir sesle. “İş aramak, ev bulmak, bir koşuşturma içindeyim. Annem çok selam söyledi.”

“Eskiden yalan söylemezdin Nedim. Ne o? Sen de mi değiştin yoksa? Çevremdeki herkes hızla değişiyor, kimseyi tanıyamıyorum.”

Ayşe bacının fincanı uzatan elleri, kırmızı lekelerle kaplı.

“Sağol Ayşe hanım.”

Beş yıl önceye... Hanım, burada yapamaz küçük bey. Onu buradan sen götürürsen götürürsün olsa olsa.

Nasıl olur? Onu bu zenginlikten nasıl koparırım? Ona *yalnızca* âşık olduğumu kime anlatabilirim? Ama bunların ne önemi vardı, diye kavlıyor ansızın, ne önemi olabilirdi ki? Şu anda bastıran, içini kavuran pişmanlığı, peşini yıllardır bırakmayan o kokuyu, o çıkmaz sarı lekeyi hangi günah silebilirdi ki? Ya da hangi suçsuzluk, günahsızlık düşü?

“Yanlış bir gün seçmişsin” dedi Füsün, bacaklarını bol eteğinin altına toplayarak. “Bu akşam bir şölen veriyor Doğan. Konuklarını helikopterle getirecek. Topraktan annenle sana düşen payı almak istiyorsan, çok geç zaten. Hem bu akşam, konuşacak zamanınız bile olmayacak.”

Kapalı pancurların dışındaki göğes doğru baktı.

Kanatları bağlanmış, uçuşu kesilmiş bir kuş, kafesi ustalıklarla örülmüş, bel bağladığı tek göğüs bile alınmış elinden.

Bu duygulara bir yerinden yetişmişçesine:

“Kuşlar bile göçtü buradan” dedi Füsün,

“Artık seni götürebilirim, hazırım.” Sesi, umduğundan da

kararlı çıkmıştı. “N’olur bırak götüreyim, gidelim. Topraktaki payımı çoktan boşvermişim, belki bir özürdü buraya gelmeme. Seni özledim.”

“Saçmalamasana Nedim! Hiç büyüyeceksin sen! Bari evimizin yeni odalarını göstereyim sana.” Sesinde öfkeyle karışık bir sitem.

Eskiden yağ tenekelerinin, peynir tenekelerinin, pekmez ve turşu küplerinin, pirinç çuvallarının, toptan alınmış, ucuzluğu pahalya oturan binlerce ıvır zıvırın bulunduğu kiler, şimdi silah odası olmuş.

“Bütün silahlarını numaralayıp defterine geçirir, hepsinin tozunu alır her gün; çocukları gibidirler. Birazdan sana resim salonunu da gezdireceğim. İnanır mısın, takvimden kestiği bir resmi bile altın çerçeveyle astı duvara, özgün resimlerin arasına hem de! Bu akşam, konuklarına hepsini gösterecek, hiç şaşmaz.” Füsun’un kahkahası yorgundu.

“Ya konuklardan biri, diyelim silahlardan ya da Japon biblolarından birini alsa? Ne olur? Sonra getirip yerine koyacak tabii. Şaka olsun diye?”

“Yüreğine iner, *gerçekten* iner.”

Merdivenden çıkarırken yine o zambak kokusu.

“Benim başım ağrıyor Nedim, bu geceki toplantıya katılabileceğimi sanmıyorum.”

“Benimle gelersen, sana ayrı bir kamara ayarlarım gemide. Yalnızlığına ilişmem. Bir doktora görünürsün İstanbul’da.”

“Şaka mı ediyorsun?” dedi Füsun. “İyileşmek istemiyorum ki ben. Şurada ölümümü doğru dürüst yaşamak istiyorum. Hepiniz adına. Hoşçakal canım. Hepinize iyi akşamlar.”

— Küçük bey için masaya bir iskemle ekledim Hanımefendi, dedi Ayşe hanım. Sizin yanınıza, ama biraz iğreti duruyor.

Mavikan Kokusu

Uğur'a

Geçenlerde, günlük temizliği bitirdikten sonra deftere geçirdiğim günleri koparıp attım. Kimbilir kaç yılın günleri, kaçınıcı temizlik.

Nasıl olsa hepsi birbirinin tıpkısıymış: günler ve temizlikler.

Zamansızlık duygusu, defterin tutuluş biçiminden de belli oluyor. Eski yazı kullanmadığım halde son dan başlamışım. Böylelikle baştaki üç-beş boş sayfa, son güne, bugüne geliyor: defterin ilk gününe.

Olup biteni o sayfalara sığdırmaya çalışmadan önce geçmiştekilerin kısa bir özetini yapmalıyım:

Bugün alt rafların tozu alındığına göre demek herhangi bir onuncu günde yiz. Tek fark, yaşanan bir gün olması. Yoksa hiç değişmez. Üst raflar birinci günlerde temizlenir, kitapların tozları teker teker alınır. Sıradan birinin bir kitabın tozunu alması beş saniye tutuyor (denedim). Görevli, istese, dört günde bitirebilir temizliği. Ama geriye kalan saatler ne olacak? Burada boş zamana gerek duyulmaz.

Kat sırasıyla –merdivenden– inilerek alt rafa onuncu günde varılır. Sonra yine birinci güne çıkılır ya da ilk rafa.

Nişlere yerleştirilmiş kitap-dolaplarında temizlik daha da uzun sürer. Çünkü orada sergilenen yapıtlar, her ne kadar anahtarı yalnız görevlide duran, depoda gizlenen yazmalar gibi benzersiz değışseler de okuma salonundaki dışardan edinebilir, yerleri doldurulabilir kitaplardan sayılamazlar, yani kitaplık ruhu diye tanımlanabilecek öz denetimden yoksun okurların rasgele kirletme, çalma ya da yok etme hevesine sunulamazlar. Dolaplardaki yapıtların tozları sekizer saniye arrayla alınır.

Depoya, üçüncü alt rafa üçüncü varılıştta uğranır. Ebrular okşanır, sayfaların altın yaldızlı kıyıları seyre dalınır. Depoda her saniye, en aşağı bir gün tutar. Kitaplıkta zaman bir alışkanlıktır, bir huydur. Loş ve belirsizdir.

Bu müze-kitaplığın ya da dilerseniz kitaplık-müzesinin koruma görevliliğı hangi tarihte üstlenilmiş diye sorarsanız, doğrusu çıkaramıyorum. Ancak görevliyi eski ve yeni, ölü ve diri ustalarla birlikte bu çok soğuk, çok ıslak, çok geniş mekâna kapatan deniz, ne zamandır karşıda.

Ön bölmede, okuma salonunda, parke zeminin bitimindeki boydan boya pencereden başlıyor, radyodan herkese bildirilen hava raporunun “rüzgârın değışik yönlerden eseceğı”ni belirttiğı günlerde, sabahları dış çizgileri seçilen, geceleriye varlığı ancak bulanık, buğulu ışıklarından sezilebilen karşı kıyıya doğru dalga dalga açılıyor.

Uzak-gözlüğümün numarası çoktan değışmiştir, yıllardır takmadım. Sağ, genç bir annenin, gür, ipeksi-siyah saçlı yakışıklı oğluna uygun gördüğü siyah camlı, havalı bir gözlük. Yaşıtı kızları kısa bir süre sonra sığ ve kof, seviştığı –sevişmek denebilirse– yaşlıca kadınları fazla buyurgan bulan bu oğulun geleceğini saçları ve gözleriyle birlikte kitaplığa adayacağı baştan belliydi.

Denizin kitaplığın kıyısında bitmez tükenmez tek bir mevsim olduğı, kokusundan ve ıslaklığından anlaşılıyor. (Bakılmasa da olur) Bir deniz resmi demek daha doğru.

Tel çerçeveli yakın gözlüğünü takıp biraz sonra ön bölme-

deki gaz sobasına atacağı günlere göz attıkça görevlinin buraya zorla mı kapatıldığı yoksa kendi isteğiyle mi kapandığı anlaşılıyor yine de.

Başlangıçta defter tutmamış. Sonra, bir aralar, önemli günleri kayda geçirmiş:

Müzeye bağışta bulunanların onuruna düzenlenen açılış akşamlarıyla konuşmacıların kitaplık ruhunu açıklayan bildiri-leri ve ikinci toplantılarıyla kendiliğinden geçen birinci günler.

Parkenin cilalandığı, kristal bardakların yıkandığı, çelenklerin çiçekçilere satılıp kitaplığa ek bir gelir elde edildiği, şölen-ten kalan kuru pastalarla keklerin temizlikçi kadın tarafından evine götürüldüğü ertesi günler.

Koruma görevlisinin hizmet aşkını, özverisini değerlendi-renlerin genel deftere yazdıkları övgüleri, gönderilen kutlama telgraflarını okumakla, kitaplığa kazandırılan yeni ödül belgele-rinin fotokopilerinin çektilmesiyle geçen ilkeri günler.

Üşüme, defterin ortalarında başlamış. Kitaplığın bütçesi – ilgisizlik yüzünden– kısıldığından, temizlikçi kadının işine is-ter istemez son verilmiş. Kitaplığı kent merkezine gittikçe daha uzak bulan dar gelirli eski tiryakilerin ayakları hemen hemen kesilmişmiş, zaten gelen giden pek yokmuş ki parke cilalansın. Yine de kitapların korunması için gün boyu yakılan gaz sobası, çatlak pervazlardan, şişen tahtalardan içeri sızan sert rüzgârı bir ölçüde engelleyebiliyormuş. Pencereleri açmazsa, tozla da baş edebiliyormuş görevli. Burnunu ön camdaki maviliğe dayasa (burada ucuz bir benzetme yapmış) bir süs balığının akvaryum kıyısında bırakacağı türden bir balon üfleyebiliyormuş dışarı doğru, denizle arasındaki daracık caddeyi görebiliyormuş.

Geceleri sığındığı arka-bölmede bir elektrik sobası yakıyor-muş. Anlaşılan, yatağına uzanıp uyuyormuş ve başucunda ce-viz ağacından döner-kitaplığı durduğuna göre orası kendi oda-sıymış. (Bu ayrıntıdan, bir aralar, bu ıslak yalnızlığa kendi iste-ğiyle kapatıldığı sonucunu çıkarıyor.) Belki de bu bilinçle, nemin iliklerine işlemesine, eklemelerinde sızlamasına, arka-bölmenin açıldığı ıssız korudaki ağaçlarda hışırdamasına göğüs gerip so-basını depoya taşımış.

Nemden kıvrılan, sararan ilk sayfaları gördüğünde. Bu defineenin kısa sürede elinden alınıp, alışmadığı bir ortama taşınacağını, hapsedileceğini biliyormuş artık.

Onun bir sıcak su torbasıyla yetindiği arka-gecelere geliyoruz. Yarı doldurulmuş plastik, kırmızı bir su torbasıyla özdeşleşiyor sanki. Yaşamı süresince, anahtarı altında tuttuğu defineyi insan gözünden, insan bakışından esirgemesi, definesindeki-lerin yaşa ve günlere dayanıklılığını, renklerinin solmamasını sağlama çabası yetmiyormuş. Anlamış. Uyumamak gibi bir önlem almış. Her gece, havagazını kapattığını, ışıkları söndürdüğünü, tablaları döktüğünü ecnebi dillerde kendine söyleyerek bir güvence sistemi kurmuş. Havagazını Fransızca kapatmış, ışıkları İngilizce söndürmüş, yine de Türkçe bir uykuyu esirgemiş bedeninden. Bu kaygıları, arka-bölmenin iğrenç halısındaki sigara yanıklarından okuyabiliyoruz. Bir an dalarsa, kitaplık yok olabilirmiş.

Baştanberi sayıp dökülen bu durumların öznelere silindiğinden, sayıları azaldığından ötürü nesnel, kişiliksiz bir anlatım seçen görevli, defterin başa yakın sayfalarından birinde, “Üşüdüm” diyor. “Üşüyen *benim* çünkü. Sanki bu anda bütün dünya müthiş bir yağmur yağıyor. Satırbaşları azalmalı. Paragraflara zaten pek yer yok, zaman da.”

Üçüncü rafa inilen günlerden birinde geldi.

Siyah, ipeksi saçlı bir delikanlı. Sonsuz yağmur, sonu belli, soğuk bir kar kokusuna bırakmıştı yerini o sabah.

Bir güneş ışını gibi usulca içeri süzülüğünü duymamıştım. Hep aralık duran kapıdan nicedir kimse girmiyordu.

Merdivenimden inmedim, toz almayı sürdürdüm.

— Merhaba efendim, dedi saygılı bir sesle. Ben yeni açılacak bir kitaplıkta çalışıyorum. Size danışmamı önerdiler.

— Ne konuda? dedim yüzümü ondan yana dönmeden.

— Kitaplıklar, kitapların geliş sırasına göre düzenleniyor biliyorsunuz. Ben başka bir düzenleme istiyorum. Konulara göre. Tarih, coğrafya kitapları, ansiklopediler, sözlükler, yazmalar, kurmaca türleri...

Böyle durumlarda sinirlenirim. Değer ve kıdem bilmez bir kitaplık okurunu terslerim sözgelimi, ona vazgeçmesini, kendine eğlencelik birşeyler aramasını öğütlerim. Nedense onu terslemedim. Kitaplık ruhundan habersiz, uçarı bir delikanlıya benziyordu, gözünde kara-camlı bir gözlük vardı, ama uğraşırsam, onu gerekli sınavlardan geçirirsem, kitaplığa kapılanabilirdi. O zaman da hiç değilse eşsiz yazmalarla güncel kitapları karıştırmamayı öğrenirdi.

— Yapıtlar arasında eşitlik mi gözetmek istiyorsunuz yoksa? diye sordum.

— Tabii. Eşitsizlik nasılsa zamanla ortaya çıkar; okurlar bu günü-dolmuş kitaplık anlayışına ayak uyduramıyorlar. Bazı kitaplıklarda, görevlinin estetik anlayışı uyarınca boylarına ya da renklerine göre sıralanmış kitaplar var. *İyi, kötü, değerli, değersiz, kalıcı, güncel* gibi kesin yargılar vermek bir kitaplık memuruna düşmez bence. İsteyen, istediği kitabı elinin altında bulmalı. Memura danışmak zorunda kalmadan.

— Ben burada kendimce bir sistem geliştirdim, dedim.

— Sizden yararlanmak istemem bu yüzden. Soruşturdum, bana yardımcı olabilecek tek memur sizmişsiniz.

— Ben memur değilim, koruma görevlisiyim. Kendimi bil-dim bileli buradayım.

— O kadar yaşlı olamazsınız, yapmayın canım! Bilemedi-niz, on beş yaş büyüksünüz benden.

— Ben kitaplık zamanına göre yaşıyorum.

— Peki öyleyse. Ben sizi dışarıya, çay içmeye götürürüm, siz bana neler yapmam gerektiğini öğretirsiniz...

Durup dururken kahkahalar atıyor, ara sıra camdan bakı-yordu. Karşı kaldırımın ucuna park edilmiş arabasında, genç bir kız bekliyordu onu. Bildiğimiz uzun saçlı, sarışın, birörnek kızlardan. Ara sıra arabadan çıkıp beyaz bir at gibi kişniyor-du denize doğru. Uzaktan görebildiğim kadarıyla. Genç adam gittikten sonra düşündüm uzun uzun: Hayır, kendini kitaplığa adayacak birinden çok kitaplık denizinin kıyılarında oyalana-cak birine benziyordu.

— Benim de bazı koşullarım var, dedim ikinci gelişinde. En azından birlikte geçireceğimiz süre içinde dağınıklığa izin vermiyorum. Olanca ilginizi kitaplarda yoğunlaştıracaksınız. Kız arkadaşınız bir daha buraya gelmeyecek.

— Neden ama? Onun bizim konumuzla ilgisi yok ki.

— Olmasın.

— Bugün keyfiniz yerinde değil. En iyisi gidip bir çay içelim... Peki, bir daha gelmez.

Elleri-ayakları mı çok büyüktü yoksa kendisine bağışlanan alanı sonuna kadar mı kullanıyordu, bilemiyorum.

Ne olursa olsun, kitaplığa yalnızca kafasını değil bütün benliğini vermesi, kolay olmayacaktı.

Gelişlerinden birinde, ona defterimden bazı parçalar okudum – yaşamımı örnek alabilirdi. Kitaplıktaki benzersiz parçayı, Hristiyanlığı seçtikten sonra Kardinalliğe yükselen Mehmet Ali’nin ünlü yapıtının çevirisini –yazarın çevirmeniyle yazışmaları, tartışmaları da yer alır bu başyapıtta– gösterdim. Aramızda yeni bir bağ oluşabilirdi.

— Sizce kitaplığa adım atmak, dedi, cinsiyet ya da kişilik değiştirmek gibi bir şey galiba, din değiştirmek gibi. Bir vazgeçiş.

— Ya da yeniden başlamak, dedim, kitaplıktan alınan kanla sürekli yenilenen bir yaşama kavuşmak. Bakın, son günlerde gençleştiğimin farkındayım. Sabahları erken kalkıp bir saat yürüyorum. Tabii çevreme bakmadan. Sizin deyişinizle “taze sabah havasında” Kardinal Mehmet Ali’nin kitabını yeniden yorumluyorum.

— Ben Eski Türkçe bilmiyorum ne yazık, dedi. Kitabı kavrayabilmem için sizin yardımınız ayrıca gerekiyor. Bir süre sonra göreve başlayacağım oysa. Buraya şimdiki kadar sık uğrayamam.

Eski, kesin yalnızlığımı özlediğimi anlarsa alınabilirdi. Belli etmedim.

Gülüyordu:

— Gelin, son çıkardığınız kitap listesini bir şişeye koyup denize atalım. Şişeyi bulan, sizin ve bu kitapların var olduğunu öğrensini!

Ama o zaman yaşamımın, yani koruma görevimin bir anlamı kalmayacaktı. Anlamıyordu. Gerçi son günlerde on yaş ihtiyarlamıştı, dalgındı. Yine de çocuksu sevinçlerden *bütünüyle* vazgeçmemişti.

— Peki ama listeyi siz temize çekersiniz, dedim. Akşamları işten çıkınca gelirsiniz, birlikte çalışırız.

Hesabıma göre, kusurlarından arınmasına az kalmıştı.

Son sayfa dolmak üzere. Kısa kesiyorum.

Kıyı çok kalabalık bu sabah. Polisler, dalgıçlar, meraklılar. Dün geceki kar fırtınasında denize yuvarlanan özel arabayı çıkarıyorlar. İşleri bitince kıyıya gidip gözümle görüp emin olacağım. Kara-camlı uzak gözlüğümü bulmalıyım önce.

Alte Liebe:
Küçük Akşam Müziği

Gün, doldurulmayı bekleyen kırık-beyaz bir kâğıt gibi elimin altındaydı. Bembeyaz keten örtülü, bembeyaz keten peçeteli küçük masalardan uzaklaştığımızda, arada bir pencereden –ya da lomboz mu desem– bizleri hafifçe sallayan puslu göle, kurşuni göğe her baktığımızda değişiyordu beyaz. B E Y A Z harflerinden oluşan ama her sallantıda, her sarsıntıda, sırf bu harflerin yer değiştirmesinden, bazılarının belleğin, bazılarının bulutların bir oyunu sonucu yitip gitmesinden ötürü, sözgelimi Y A Z da olabilen bir kışbaşıydı. (En azından sen gelince öyle oldu.)

Güne uygun düşecek bir elyazısı aradığımda onları gördüm. Çoğu ihtiyardı. Kadınlar, seksen yaşına varmış olsalar da bakımlıydılar. Titrek adımlarla tekneye girdiklerinde tahtalar gıcırdıyordu. Şapkalarını, eldivenlerini çıkarıp masalardaki belli yerlerine oturuyorlardı. O zaman, gölden vuran ışıktaki, seyrelmiş saçları arasından seçilen cansız deri de çiğ beyazdı. Buraya gelirken –benim yaptığım gibi– ıslak, puslu bir orman yolunda yürümeleri gerekiyor. Yorgun ağaçlar, pusun ağırlığını kaldıramayan dallarını aşağılara eğiyorlar; yapraklar, titreşen damlacıklarla bir sakız kokusu saçıyor ormana, bir gençlik kokusu.

Oysa burası –içersi– adına yaraşır bir biçimde eski aşk kokuyor: kahve, vanilya, çikolata, elma kabuğu, tarçın. Kıyıda

tekneye uzanan dar tahta iskeleden geçerken bir ara duralayıp gölün ta ötelere bakmışlardı, burun delikleri hızlı hızlı açılıp kapanıyordu. Artık var olmayan bir şeyin –geçmişten bir an mı, bir yüz mü, yoksa geçmişin kendisi mi?– silik bir imgesini yakalamaya, uçuk kokusunu almaya razıydılar. Aradıklarını buldular mı, bilmiyorum. Kurşun göl ürperdi, suları tarazlandı, iskelelerin ayaklarına tutunan yosunlar dalgalandı.

Bir törene katılır gibi suskun, gururla girdiler içeri: tahtalar gıcırdadı. Tekne de hafif yan yatınca, o titrek, özenli elyazısını buldular.

En azından bu tören boyunca, gerçekdışılığı ustalıklı vurgulandığı için enikonu somut bir gerçeklik kazanan bu düşsel sığınakta, gotik harflerinden ödün vermeleri gerekmiyordu: elmalı turta, süzme koyu kahve. Dudakları, doyurulmayı bekleyen, kaşığa uzanan iştahlı bebeklerin dudakları gibi aralık, bildik bir çeşninin verdiği hazla seğiriyor, büzüşüyor; yutkunuyorlar. Ne var ki bu bağışlanmış süreyi uzatamıyorlar yeterince. Önlerine konulanları çarçabuk bitiriyorlar. Bitirir bitirmez de aileden öğrenilme görgü kurallarını çiğneyen parmakları, ya porselen fincanın kulpunda ya keten örtüye sıçramış pasta kırıntılarında kalakalıyor. Vişneçürüğü boyayı artık ememeyen, çatlaklarından biriktiren dudaklarının kıyısına krema, çikolata bulaştığını ayırt edemiyorlar. İşlevini şimdilik tüketmiş elleri –yine vişneçürüğüne boyalı tırnaklar– gergin ama kıpırtısız. Bu bekleyiş sırasında “ada” dedikleri kentlerinin ağırlaşan kurşun göğüne –hava kararmak üzere– kurşun yapılarına ta uzaklardan görkemli bir pembe katan sereserpe, küçük harfli Avusturya valslerine kulak veriyorlar. Göl kuşları, göl hayvanları, gönüllerince süzülüyor dışardaki suda, avlanıyor, havalanıp havalanıp dalışa geçiyor. İçerdeyse tenlerinin duruluğu, saçlarının sarılığı, bedenlerinin sağlıklılığı sanki bu müşterileri hoşnut etmek, doyurmak, sağaltmak için abartılmış genç garson kızlar, tertemiz üniformalarıyla, yüzlerine yapıştırılmış bir gülümsemeyle dolaşıyorlar masaların arasında. Bir huzurunun sevecen hastabakıcıları. Yine de müşterilere pek yaklaşmadan, ölümün soğuk eline değmemeye çalışarak.

O anda valslerin yerini alan igan müziği –ne olur ne olmaz– ezberleri tazeliyor: hesabı istemeden önce tuvalete gitmek gerek, dönüş yolu uzun, hava soğudu. Masalarda bir canlanma. Hesaba uzanan parmaklarda aynı pırlanta yüzükler. Yüzük değil bunlar aslına bakılırsa, madalya. Savaşta yitirdikleri sevdiklerinin yokluğuna dayanabildikleri, onca acıya karşın ayakta kalabildikleri için verilmiş bir ödül bu kadınlara.

Ayrıca, bir savaşta topluca ölenlerin –kahramanların– kişi-sel cinsellikleri aynı potada eridiğinden, zaten çoktan unutulduğundan, bedenleri toz-toprağa karışıp toplu bir ruha dönüştüğünden onların dulları, el değmemiş azizeler katına yükselebilir. O yükseklikten, zarife eğilip yan masalardan birinde oturan savaş artığı bir kocayı selamlayabilir kalkarken, kutsayabilir giderayak. Buraya “yabancılar” pek adım atmaz.

O gün 14 Ekim’di. Sıradan bir günün ertesı günü, o kadar. Sen gelmeden önce ötekileri gördüm. İki kadın: biri, bilemedin yirmisinde (şu bilemedin’in anlamını sana nasıl anlatmalı?), öteki, kırkını aşmış. Yirmisindeki, leylak rengi bir buluzla kot pantolon giymişti. Orta yaşlısı, uçuk mavi bir kazakla gri, bol bir etek. ıkanlara bakarken onların girişini, karşıma düşen masaya oturuşlarını kaçırmışım anlaşılan. Sesleri, iki saz gibi önce tek tek, sonra birlikte yükseliyor, dorukta buluştuktan sonra yine cıvıltılara bölünüyordu. Ara sıra susuyor, gln hüzünlü durgunluğuna dalıyorlardı. Ama sanki aynı duyguyu paylaşarak: gl zamanına göre bu akşamı. Yeni tanıştıkları belliydi. Yine de aynı kitabı ayrı dönemlerde, aynı coşkuyla okumuş, kurşun kalemle aynı satırların altını çizmiş kişilere özgü bir sırdaşlık vardı aralarında. Ya da ayrı dönemlerde aynı erkeğe tutulmuş, şimdi birbirlerinden habersiz onun paylaşılalı gizlerini paylaşan kadınların sevgililiği. Yirmisindeki, sık sık geriye yüzüp kırk yaşın kıyılarına tutunuyordu; derken orta yaşlı, birdenbire bulunduğu o kıyıdan açılıyor, gln ortalarında zamansız bir bölgede yetişiyordu ona; sonra birlikte yüzüyor, gülüşüyor, su pskrtyorlardı, kahrkahaları yine cıvıltılara bölünüyor, ufalanıyordu. Sustukları sırada bile konuşabildiklerine göre yıllardır tanıştıktılar bir anlamda. şarap sevmememe karşın, onların iti-

ği beyaz şaraptan söyledim. Şimdi en azından üç kişiydik. Göz göze gelince gülümsedik birbirimize.

Biraz sonra, gün bütün fazlalıklarından arınıp çağdaş tirşe rengini bulduğunda sen girdin içeri. Geniş zamanda. Bir gün boyunca usulca hazırlanan, ânu kollanan, gelip çatması beklenen, yine de beklenen anda geldiği için şaşırtıcılığı büsbütün artan bir doğaçlama gibi.

Sırtım kapıya dönüktü. Seni karşımdaki kadınların yüzlerindeki şaşkınlıktan okudum. Yıllar öncenin bir siyah-beyaz filminin bize damgasını vurmuş baş oyuncusuydun. Ama onun kırk yaşlarında kalmıştın. Şaşkınlık ondandı. Gerçekte, altmış yaşında olman gerekiyordu şimdi.

Dönüp baktığımda kapıda duruyordun hâlâ. Bir sarsıntı geçirmişçesine yerine çakılı kalmıştın. Günün önüme uzattığı kâğıt, senin şu iki kadından biriyle bir zaman bir sevgililik yaşadığını yazdırıyordu. Oysa sen kararlı adımlarla benim masama doğru geldin, izin isteyip karşıma iliştin. Ben, elimdeki dergiye dalma türünden kaçak bir ilgisizlik oyununu seçtim. Çünkü yine yanık tenliydin, beyaz keten gömleğinin üst üç düğmesi yine açıktı ve insanı Tanrı'nın varlığına nerdeyse inandıracak kadar güzel boynuna kalın ve mat bir altın zincir takmıştın. Ötekiler de susmuşlardı: galiba artık romanlarda kalan, bu yüzden vazgeçilen, bu yüzden asla unutulmayan kemanların yükselişini, çayırıların yabanılığını, beyaz atların kışneyişini duymuştuk senin açık denizlere batmış tütün kokunda.

Başını çevirip garson kızdan konyak istediğinde, boyun kaslarına, altın zincirine bir daha baktım: dişlerim kamaştı. Tehlikeyi sezdim: bir gidebilirlik duygusu veriyordun, sonuna kadar gidebilirlik. Yüzyıl öncenin bir kadın roman kahramanı, o gidebilirlik duygusu uğruna kendini bir trenin altına atabilirdi sözgelimi. (Şimdi yaşıyor olsa da atardı.) “Demek bu romantizm hastalığı geçmiyor kolay kolay” diye düşündüm. “Hele böyle romantik-geçmişli kentlerde iyiden iyiye nüksediyor. Bari ortak bir dilimiz olmasa, konuşarak bozamasak bu ânu.”

Ama konuşman da kaçınılmazdı:

— Masanıza oturmamı yanlış anlamayın lütfen. Buralı değilim ben. İrlandalıyım. İki yıldır buradayım. Bu kenti arıyorum. Almanlar, “dönem ruhu” diyorlar bu duyguyla. Gördüğüm filmlerin, okuduğum kitapların etkisiyle mi, bilmiyorum. Kentimi bulmak uğruna girip çıkmadığım lokanta, bar batakhane kalmadı –bir firmanın şarap tadıcısıyım–, yine olmadı. Tam vazgeçiyordum, sizi gördüm uzaktan. Tamam, dedim, aradığım kent! Siz, bu kentsiniz.

— Ama...

— Alman değilsiniz, hemen anladım. Belki gözleriniz, belki saçınız, belki sigarayı tutuşunuz. İki saatliğine başbaşa başka bir yerde oturup konuşabilir miyiz? Sonra arkadaşlarınızın istedikleri yere bırakırım sizi.

Bir süredir hiç konuşmadan, büyüyü bozmadan oturan iki kadın, hesap isteyip kalktılar. Yirmisindeki, yanımdan geçerken kolumu dostça sıktı; istersem, iki saat sonra buluşacağım arkadaşımdı. Kırkındaki, selam bile vermedi, onayladı. Seninle başbaşa kaldık.

— Karar verene kadar bir konyak içer misiniz?

— Tabii. Bakın, masama oturmanızı da yanlış anlamadım, önerinizi de... Zaten yarın dönüyorum. Bavullarım başka bir kentte.

— Yarın mı? Olamaz, yapmayın! Tam bulmuşken! Bavullarınızı getirtebilirim buraya, uçak biletinizi iki-üç gün sonraya erteletebilirim.

— Ama anladınız. Aslında korkuyorum, açık söyleyeyim.

— Ben korkmuyor muyum sanıyorsunuz?

— İnanın, daha yalın, daha alışıldık bir öneri olsaydı, bu kadar korkmazdım. Konuşmak, her zaman tehlikelidir. Hem yabancı bir dilde anlaşmak yoracak beni.

— Evimde bir konuk odası var, sizi orada ağırlarım. Anadilinizde konuşursunuz dilediğinizce. İsterseniz dinlerim, kavramaya çalışırım.

— İki saat demiştiniz...

— Öyleydi. Yalan söylemedim size.

— Hiçbir kadına yalan söylemenize gerek yok, biliyorsunuz. Aslında bu kent, mimari de ürkütüyor beni. Ötedeki köprü sözgelimi; biz, köprüler insanları birleştirmeye yarar diye öğrenmiştik, bu ayırmaya yarıyor, ne tuhaf... Her yerde ihtiyar izler var. Böyle bir kentte nasıl...

— Geçmişimi iki saatlik bir geleceğe bağlayamaz mıyım?

— İkimiz de geçmişimizi yanımızda taşıyanlardanız, akrabayız; o yüzden konuşmamız hızla eskiyecek, biz de eskiyeceğiz, ister istemez. Sizi yepyeniliğinizle, yabancılığınızla, beklenmedikliğinizle anmak isterdim.

— Peki, önerimi geri alıyorum. Başka bir yere gitmiyoruz. Burada kalıp birer konyak daha içiyoruz, hiç konuşmuyoruz. Zaten şimdiden bir öykü kişisiymişim gibi görüyorsunuz beni. Anılarınızda canlı kalabilmem için kalkarken bir kere öpün beni. Siz öpün.

Sonra notalarla harfler, teker teker, usulca eridi. Camdan bakanlar, gölge bembeyaz vuran ayışığına dalıp gittiler. Çıt çıkmadı.

Pasaport

Hulki Aktunç için

Metal kokulu, metal renkli, ılık, nemsiz, kişiliksiz geçitte soluk soluğa koştuktan sonra uçağın yumuşacık halısına adım atınca, üstüste derin birkaç soluk aldı. *Bir kere daha* zamanında yetişmenin verdiği güvenle gevşedi biraz, yürek çarpıntısını dinlememeye karar verdi, koltuğunu aradı.

Hostes, yüzüne yapıştırılmış izlenimi veren meslek gülümseyişiyle,

— Hoşgeldiniz, dedi. Yardımcı olayım, beyefendi.

— Sağolun, dedi, buldum bile.

Pencere yanına düşen koltuğuna çuval gibi bıraktı kendini. Daha on beş dakika önce, yağmur altında taksi şoförüne bozuk para ararken cüzdanını düşüren, havaalanının bekleme salonundaki ışıklı levhaya telaşla göz atarken iyi kapatmadığı bavulundan yere saçılan yazlık giysilerle iç çamaşırlarını utançtan kıpkırmızı kesilerek toplamaya çalışan orta yaşlı erkek, kendisi değildi sanki. (Gerçi saçlarına ak düşmüştü ama ihtyar sayılmazdı, belki dışardan bakıldığında... Hostes, “yardımcı olmak”tan söz etmişti ya.) Hemen ayağa fırladı, pardösüsünü özenle katladı, tepedeki bölmeye yerleştirdi, görevini yapmanın erinciyle yine koltuğuna çöktü. Yanındaki koltuk boştu, bundan sonra gelen olmazdı, motorlar çalışmaya başlamıştı bile. Ne iyi, tanımadığı biriyle laf olsun diye konuşmak zorunda kalmayacaktı yolculuk boyunca. Yine gözlerini yumdu, uçağı saran te-

mizlik kokusunun –biraz hastane kokusunu andırıyordu–, kulağına belli belirsiz erişen kişiliksiz müziğin tadını çıkardı.

Hostes şirin bir genç kızdı doğrusu da, biraz fazla boyanmıştı. Hele bu erken saate göre. Arkasını her dönüşünde, dar eteğinin yırtmacından siyah çoraplı düzgün bacakları görünüyordu. Kirpiklerini aralayıp onun iri mavi gözlerine, sabah ayazıyla kızarmış yanaklarına, gergin tenine baktı. Ne de olsa gençlik, diye düşündü, kişi yirmisindeyken doğanın verdiği nimetleri az bulur, süsü ertelemeyi aklına getirmez ama gün gelir... Kızının, “Aman baba, lütfen başlama yine,” diyen sesini duyar gibi oldu. Evet, gün gelir, bakım gerçekten gerekir; hırçın bir ihtiyar olur çıkarsın. Emniyet kemerini hafifçe zorlayan göbeğini yokladı.

Şakakları uğuldamaya başlamıştı, midesi içine göçmüştü sanki. Anlaşılan, bu kısacık kestirme sırasında uçak havalanmıştı, bir kadın sesi, anlamsız bir şeyler mırıldanıyor, galiba bilgi veriyordu. Yanına baktı: koltuk hâlâ boştu.

Uçak yolculuğunu bu yüzden severdi. Ayakların yerden kesilmesi, ayakları yere –sağlam da olsa– basmaktan çok daha büyük bir özgürlük bağışlıyordu. Belki biraz sallantılı, biraz şaşkın bir özgürlük. Tren penceresinden yol kıyısında gördüğün, içini ezen iki-üç kasaba ağacı, manifaturacı dükkânları, benzin istasyonlarıyla, cılız gece ışıklarıyla, tencere yemeği kokan dizi dizi döküntü yapılarla ketlenmeyen, ucu-açık bir özgürlük. Alabildiğine.

Önündeki on beş günlük yaz tatilini düşündü. İspanya’da, gençlik sevgilisi dışında kimse tanımayacaktı onu. İsteddiği kimliğe, dilediği yaşa kavuşabilirdi. Kırmızı bol kazağına, koltuğun kenarına sıkıştırdığı el örgüsü kırmızı atkısına baktı. Yok canım, hiç de sandığı kadar genç-ışi değillerdi; zaten uçak, çağdaşlığıyla bütün yolcularını aynı gençliğe getiriyordu. Hostesler, bu yüzden herkese aynı soruları aynı gülcüklerle soruyorlardı, yani deminki soru üstüne kafa yorması gereksizdi.

Arkasına yaslandı, küçük pencereden, uçağın kanadından başka bir şey görünmüyordu daha. Her şeyi geride bırakmak diye buna denirdi işte! Kentin çamurunu, sisini, vapurlarda,

otobüslerdeki somurtuk, hırpani kalabalığını, iç karartıcı hüznünü, hepsini! Yıllardır yabancı bir ülkede yaşayan sevgilisi bunları anlar mıydı acaba? Neden anlasın ki? Son görüşmelerinde, bal rengi saçlarını yine omuzlarına dökmüştü eskisi gibi. Ama kaç yıl oluyor? O da pekâlâ değişmiş olabilirdi. Geçenlerde yolladığı fotoğraftan –siyah-beyazdı– bu tür ayrıntıları çıkaramamıştı. Birdenbire, onu havaalanında gördüğünde tanıyıp tanıyamayacağı gibi bir korku bastırdı. Gözlüğünü aksi gibi bavula koymuştu. Yine de –ara sıra da olsa– hâlâ resim yaptığından güzel kadın yüzlerini asla kaçırmazdı. İlk gençliğinden bu yana yakından tanıdığı güzel kadınların en belirgin özelliklerini, yüzlerini görmeden de canlandırabildiğine göre, sorun yoktu.

.....

Ufak bir sarsıntıyla irkildi. Uçak, hava boşluğuna düşmüştü galiba. Deminki kaygıları somut bir korkuyla yüklendi üstüne: tam her şeyden kurtulmuşken, böyle bir yolculukta, gençliğinin yazları peşinde koşarken, dahası böyle güneşli bir günde bir uçak kazasında ölmesi, düşünülemez kadar saçmaydı. Ama ölümün ne zaman çatacağı belli olmadığına göre.

Neyse ki sarsıntının nedeni başkaymış.

Yanındaki boş koltuğa biri oturmuştu. Onun yüzüne bakmaktan kaçındı; ön koltuğun filesine, havayolları dergisinin yanına sigara paketiyle gazetesini sıkıştıran ellerine baktı, inceledi. Dar bir el, ince parmaklar. Bu kadar bilgi yeterdi de artardı. Demek uygar bir genç. Yine de konuşmaya kalkışırsa, yolculuğun büyüü uçabilir, gündeme sıradan gerçekler gelebilirdi. Dış görünüş yanıltıcı olabilir. En iyisi, bu yolculuk boyunca aynı yazgıyı paylaşacağı, ama daha uzağında oturan kişileri gözden geçirip oyalanmaktı.

Yan sıradaki koltukta, gri takım giymiş, esmer, bıyıklı biriyle aynı işyerinde çalışan –buyruğundaki– memur çantalarından çıkardıkları birtakım notları inceliyorlardı.

Tam öndeki koltuklarda, bir karı-koca –evli olduklarını, genelde sus-pus oturmalarından, tek hecelerle konuşmalarından,

ayrı yönlerle dalıp gitmelerinden anlamıştı– sıkıntıdan bisküvit yiyorlardı.

Uçağın bütün yolcuları, her şeye karşın kendi geçmişlerini ve şimdilerini yanlarında taşıyorlardı sanki. Özel kaçamağını düşünüp güldü.

— Ateşiniz var mıydı, dedi yanibaşından bir ses.

— Tabii, buyurun... bir dakika.

Kibriti pantolon cebinden güçlkle çıkartıp ona uzattı.

— Uzun süredir sigara içmiyorum, çakmağım yok, dedi. Doktor yasak etti. Eskiden hızlı bir tiryakiydim. İlk yıllarda Birinci'ydi, sonra Bafra, Yeni Harman, şimdilerde de Samsun. Yani birkaç yıl önceye kadar.

— Ben de Samsun içiyorum, dedi genç adam, yüzüne sıcak bir gülümsemeyle bakarak. Günde iki paket, diye sürdürdü. Sanırım, on yıla kalmaz bana da yasak edecekler. Şimdilik sabah öksürüğüyle, öğürtüyle falan idare ediyorum. Ama dumandan rahatsız olursanız?

— Ne rahatsızlığı? diye atıldı. Rahatsız olsam, sigara içenler bölümünde oturmazdım. Laf aramızda, ara sıra başkalarının dumanını içime çekmek çok hoşuma gidiyor. Çaktırmadan tabii.

Genç adamı rahatlatmak, üstelik onunla şimdiye kadar konuşmamasını bağışlatmak için bir kahkaha attı.

— Ben de İspanya'da bir süre bırakırım belki, dedi genç adam. Deniz, güneş derken.

— Tatile mi gidiyorsunuz, iş yolculuğu mu?

— Tatile.

Sonra, fileden gazetesini aldı, dizlerine açıp okumaya başladı.

Gazeteyi görünce –aynı gazeteyi okuyorlardı– kendininkini havaalanındaki kargaşada yanlışlıkla bavula tıktığını anımsadı. Genç adam, okurken, sol eliyle sıkıca kavradığı bardağını sarsıntılara karşı dengelemeye çalışıyordu. Ara sıra, yanağındaki gamze iyice çukurlaşıyor, alaycı bir hava veriyordu yüzüne. Gür, kumral saçları alnına dökülmüştü. Burnu kemerliydi. Blucin takım giymişti. Belli aralarla bardağındakini –konyak olsa

gerek- yudumluyordu. Her kımıldayışında, ensesinden lavanta kokusu yükseliyordu.

Onu bir yerden tanıyorum, diye düşündü. Belleğini zorladı. Tanıdığı kesindi de nereden?

Bir devlet dairesinden olamaz.

Bildiği resmi ya da gayri resmi bütün tezgâhların, bütün veznelerin arkasına yerleştirdi onu.

Üstüne değişik ceketler, üniformalar giydirdi.

Olmuyordu.

Vazgeçti, gözlerini pencerenin dışına çevirdi. Güneş ışığında yeşiller ve kahverengilerle yarılmış engin bir mavi uzanıyordu aşağılarda. Uçağın yanından süzülüp geçen beyaz bulutları metalsi bir kıpırtıyla yansıtıyordu. Gerçeküstü bir resim gibi.

“Belki Güzel Sanatlar’dandır,” diye geçirdi içinden. “Res-samdır. Bir sergide falan.”

.

Uçak yolculuğunun en güzel yanı, bu tür oyunlara olanak tanınması, düş gücünü zorlamasıydı. Ama şimdiye kadar tek ipucu ele geçirebilmişti, o da genç adamın İstanbullu olduğu. Seçtiği sözcükler, kollarını kullanışı vb. Oyunu büyütme gerekiyordu.

Bu kararlar tedirginliği geçti. Zaten genç adam da bir tanışıklık belirtisi vermemişti.

Hostesle yardımcısı, tekerlekli servis masasını iterek o yana doğru geliyorlardı. Hiç acele etmeksizin, koltukların arasında uzun uzun durarak, yolculara kahve mi çay mı istediklerini ağır ağır sorarak. Sanki önlerinde çok uzun bir zaman dilimi uzanıyordu ya da uçakta apayrı bir zaman işliyordu da boşluğun her anının ona göre doldurulması gerekiyordu.

Genç adamla birlikte katlı-masalarını aynı anda açtılar.

Bir ağızdan:

— Kahve lütfen, dediler.

Kremaya dokunmadılar.

— Bana da bir konyak getirin, dedi hostese.

Sonra, nedense genç adama bir açıklama yapma gereğini duydu:

— Kahvenin şu saf kokusuna bayılırım. Yani kendisinden çok kokusuna demek istiyorum. O kokuyu duyunca içimi garip bir özlem duygusu kaplar.

Hostesin uzaklaşan topuk-tıkırtılarıyla sözü yarıda kaldı. Bu topuk-tıkırtıları, konuklarına içki ya da kahve sunmaktan tat duyan ama bunu, sözgelimi karısı gibi kusursuz bir özveri gösterisine dönüştürmekten kaçınan, orta yaşlı, deniz yeşili giysili, becerikli bir kadını çağrıştırdı.

— Konyakları benim ısmarlamama izin verir misiniz? dedi genç adam. Ben bir tane daha içeceğim de.

Tanışıklık duygusu, artık katlanılır gibi değildi. Yanında sürüklememeye karar verdiği ne varsa, bir dalgayla yüklendi bellegine. Gözleri doldu. Sesi titreyerek:

— Bilmem siz hiç Şişli’de, Bomonti’de oturdunuz mu? diye sordu genç adama.

Onun yanıtını beklemeden sürdürdü:

— Daha on yıl önceye kadar, Pazar akşamlarında mavi bir sis kaplardı ortalığı. Anacaddede. Kaldırımlar, eski konağın taş duvarı, sefaletin yani, çiyile ıslanmış olurdu. Güvercinlerin kanat çırpışlarından başka ses duyulmazdı yaz alacakaranlığında.

Gözlerini alelacele silerek kendisini ilgiyle dinleyen genç adama baktı:

— Gök, yalnız o sesle boydan boya yarılırdı. Ara sıra geçen bir uçak, kalıcı bir beyaz çizgi bırakırdı ardında. O saatlerde, orta yaşlı kadınlar –kışın, solgun kürkleriyle, rengi atmış siyah eteklikleriyle– akşam yürüyüşüne çıkar, yanımızdan büyük bir ciddilikle geçerlerdi. Sivri topuklarını kaldırım taşlarına basa basa. Havayı bir lavanta kokusu sarardı. Bizlerin arka sokaklardaki ahşap evlerimize dönme saatimizden az önce. On beş dakikalık bir alacakaranlık kuşağı. O yaşta, bu kadınların ihtiyar olduklarına, zaten herkesin elli yaşında öleceğine inanırdık. Ama onlar, biz küçük oğlanların başlarını okşayarak, saçlarını karıştırarak yaşama kalıcı bir mühür basıyorlardı sanki. Onların değil de bu mührün kalıcılığına, yüz çevirmediğimiz, buralardan uzaklaşmadığımız sürece, o gün-

kü geçmişin bizi koruyacağına inanırdık. Sizin yaşınız tutmuyor tabii.

Hostes iki konyakla geldi, yine aynı biçimde gülümsedi:

— Sağolun, dedi genç adam.

Yüzü gergindi, gamzesi yok olmuştu. Dalgın dalgın sordu:

— Nebile hanımı tanır mıydınız?

— Nebile!.. Tanırdım da –açık vermemek için duraladı–. Serinkanlı bir sesle:

— Kocasını mıydı bilmem, gencin adı S ile başlıyordu galiba, dedi. Tanışmamıştık onunla.

— Ona göre çok gençti, dedi genç adam konyağını dipleyerek. Ama Nebile hanıma son günlerinde çok iyi bakmıştı.

— Samim olabilir mi?

— Suat.

*Manastırlı Hilmi Bey'e
Beşinci Mektup*

Cemal Çıllu için

(Şiirseverler, bu metni Edip Cansever'in *Bezik Oynayan Kadınlar* ve ölümüyle yarım kalmış şiiri *İki Ada*'yla koşutluk kurarak okuyabilirler. Müzikseverlerse metnin formunu, Miles Davis/Marcus Miller'ın *Siesta* albümündeki "Conchita/Yas... Madrid'de Yitmek 4/Kargaşa/Çağrı... Claire/Madrid'de Yitmek 5..." sıralamasına göre dinleyebilirler.)

Neredeyiz? Nereye?

Gelip gidiyorlar. Üçü de. Eskisi gibi. Öğle sonu başlıyoruz. Gecelere kadar.

Bilirsin, öteki koltuklar şarap rengine. O yüzden mi odalara buruk bir koku yayılıyor. Çürük mor bir dudak boyası ya da bayat bir kırlangıcın donuk pulları.

Seniha, kocasının evine döneliberi kırmızı saten iç gömleğini giymiyor. Bir gitarın gergin telleriyle yas tutuyor öylece, sırasını bekliyor.

Neredeyiz? Nereye?

Ben katılmıyorum. Onlar oynuyorlar.

İçkilerini dolduruyorlar.

Günlük bir giysi gibi yerleşiyorum siyah koltuktaki çukuru-ma. Seslerinden yükselen evcil fırtınayı dinliyorum.

Sarı bir lodos savruluyor dışarda. Musluk bozulmuş, sızıyor.

Sanki biri, belli aralarla kapıyı tıklatıyor.

Biz birini beklemiyoruz oysa. Yağmuru bekliyoruz. Bir yağsa.

Neredeyiz? Nereye?

Karşık yapı yıkılıyor, kalaslar düşüyor.

Siyah koltuğumdan hepsini görebiliyorum. Bir ağızdan konuşuyorlar. Oturuşumdan, ara sıra kalktığımı, karmaşık ses tümcelerini aralayıp trompette karar kıldığımı anlamıyorlar:

.

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Saat kaç? diyeceğime kendi bileğime bakıyorum. İncelmiş.

Çok sıcak bir yaz ikindisinin 3'ü gibi geçmek bilmiyor zaman, hep sürüncemede.

Gelmeyenler öylesine kalabalıklaştı ki koltuklar hep boş. Yine de yerlerini sık sık değiştiriyorum ki hiç kimse başkasının eski yerine oturmasın.

Bizimkiler masanın çevresindeler. Dördüncüler hep bulunuyor.

Gergin, uzun öğle sonunun uykusunda birdenbire marközün çıt çıtları: bir eksiklik.

Gitarın da içi yanıyor trompet gibi: hep yerli yerinde duran bir şeyin –bir düğmenin diyelim ya da bir kedinin– birdenbire yerinde olmaması.

Kapı daha hızlı vurulsun. Açmayacağız.

Onlar oyunlarına daldılar. Ben de Ada'ma dalıp gidiyorum.

Gelincikli kırlar uzanıyor önümde. Yağmur, hafiften başladı demin.

Biri kâğıtları karıştırdı: bir hışırtı.

Saatime baktım: dörde on var. Onların saatleri hâlâ 15.50 diyor oysa. Demek 3 dolaylarında kaldılar.

Ona bakarsan, bugün Salı ama oda Pazartesiye benziyor.

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Sen yazmıyorsun. Ben de mektuplarımı postalamıyorum sana.

Bana kalsınlar. Bari onlar. Anılar, pembe bir buğu olmaktan çıktı çoktan.

Annemin pembe kolyesi yine dağıldı geçende, bir daha dizmeye üşendim.

Kim aldırır benim yorgunluğuma.

Kim aldırır benim...

Kim?

Seniha'ya kızıyorum.

"Hilmi bey hiç var olmadı ki, hiç yazmadı ki" diyor Seniha.

"Peki o zaman ben kime yazıyordum?" diyorum.

"Hayır" diyor Seniha.

"Peki o zaman beni bir şiirin akıntısıyla Ada'ya sürgüne göndermeyi düşleyen kimdi?" diyorum.

"Hayır" diyor Seniha.

"Peki zamanın minesini solmadı mı?" diyorum.

"Hayır" diyor Seniha.

Hepsi ona katılıyorlar.

Seniha ile atışmak boşuna. İnanmayacak.

Nasılsa Çiçekler Geçiti'nde bir adadaydık seninle Hilmi bey: İmroz'da. Benim adamdaki ev, ahşap olacaktı.

Her sabah, pelin kokan tozlu bir patikadan iskeleye inecektim. Gazetemi alacaktım. Balıkçılarla konuşacaktım.

Ebegümeci satan ihtiyar çingene kadın, ara sıra bana ebegümeci, radika getirecekti eve. Manastırın papazıyla dosttuk.

Önce, beni yadırgayacaklar, sonra alışacaklardı. Yapayalnız yaşayan bir yazardım.

Yazarın kendini Ada'ya neden sürgün ettiğini ikimiz de tam tamına bilemiyorduk. Da önünde ışıltılı, koca bir yaz uzanıyordu.

O gün söylemedim ama ben yalnız sana mektup yazabilirken bir şiirde nasıl *yazarım* Hilmi bey?

Midye çorbası pişiririm pişirmesine. Sen Ada'ya uğradığında.

Bir ara. Acıkırsak.

Salatılıkla domatese, caneriğine dokunmamıştık daha. Kokularıyla renkleri yetiyordu, İmroz'dayken.

Tepedeki Manastır'a tırmanıp taze şarap içerdik bakarsın.

Papaza tam günah çıkartacakken kırları görüp vazgeçerdik. Ne güne duruyorlar?

Konuşurken, çaprazlama bir güneş vuruyordu yüzüne. Baharda, incinik bir menekşe gibiydin.

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Dışarda, kalasların gürültüsü. Ev sarsılıyor.

.

Telefon çalınca hepimiz koştuk:

Kim? Kime?

Cemal'miş. Banaymış.

Bu akşam Muhassen'e uğrayalım, diyor Cemal. Çoktandır ortalıkta görünmüyor Muhassen.

Oğlum beni hiç yalnız bırakmıyor, Hilmi bey. Geçen mektupta dediğimi düzeltmeliyim:

Bu çocuk beni seviyor.

Gitgide sana çekiyor: yokluğuna alıştıkça senin

Varlığını iyice benimsiyor.

"Cemile" dedi bana geçende, "seni kocaman bahçeler eskitecek."

"Anne" demedi, değil mi ki yaşıtız.

Biz burada yine kırk yaşındayız hepimiz.

Kim aldırır? Kim?

.....

Muhassen'in sofrası doluydu. Her zamanki gibi. Koltuk yüzleri biraz daha eskimiş, renkler biraz daha solmuş, sahanlık yine vanilya kokuyor. Konuklar, bağıra çağıra konuşuyorlar. Yine o korkunç uğultu.

Muhassen'i göremedik. Belki mutfaktır.

Hiç tanıdık yok. Evin hanımı sandığımız biri, tabaklarımızı za sevdiğimiz mezelerden koydu, adlarımızı da biliyormuş. Çok şaşırdık. Sofraya ilıştik.

Muhassen yokmuş, o kadar. Nerede acaba? Yoksa taşındı mı bu evden? Yerine kim gelmiş ki onca yıllık düzeni aksamıyor?

Üstelediler. Biraz oturduk.

Çıktığımızda, lodos azmıştı. Kaldırımlar kupkuruydu, kap-karanlık.

Neredeyiz? Nereye?

Ya Muhassen?

Uzaktan bir canavar düdüğü duyduk, yaklaştı, sonra usulca gecede eridi.

